

XIV.

*Sequitur Carolo Siciliae regi
in idem argumentum (1).*

SUMMARIUM

Exordium. — Legatos aut destinatos ad eum coronandum et inungendum: — Quibus mandat ab eo homagium ligium praestari.

Clemens episcopus servus servorum Dei, charissimo in Christo filio Carolo regi Siciliae illustri, salutem et apostolicam benedictionem.

Exordium.

Odorem agri pleni, cui benedixit Dominus, in te benedictionis filio sentire gaudemus, aromata considerando virtutum et strenuitatem attendendo gestorum laudabilium quibus tua excellentia per divinam redditur gratiam insignita. Nam quod secundum Deum in rege catholico quaeritur fidei firmamentum, iustitiae zelus et affluentia pietatis, quid in ipso circa saecularia laus humana commendat, affabilitatem nempe benivolam, beneficentiae gratiam et circumspicuae industriae maiestatem; haec in te profecto comperimus, et ex his circa personam tuam in nobis exuberat illa dilectio, quam apud Regem coelorum tibi velut haeres dominicus vendicasti. Pensantes igitur, quod extollitur honor matris Ecclesiae tali a suis uberibus filio dependente, quodque tui status praesentia in maternae cedit exaltationis augmentum, te intra praecordia nostra suscepimus, ad hoc praecipuis studiis intendentes, ut regalis magnificentia culminis felicibus auspiciis exaltetur. Et ut tibi clarius pateat affectus apostolici plenitudo, petitionem tuam, quam nobis fecisti porrigi fiducia filiali, videlicet, quod te et charissimam in Christo filiam nostram reginam illustrem uxorem tuam coronari et more inungi regio faceremus:

Legatos aut destinatos ad eum coronandum et inungendum.

Nos paternis affectibus admittentes, venerabilem fratrem nostrum Rodolphum Albanensem episcopum et dilectos filios nostros Adrianum tituli Sanctae Praxedis

(1) Ex Regest. Vatic.

presbyterum, Riccardum Sancti Angeli, Gottifredum Sancti Georgii ad Velum Aureum, et Matthaeum Sanctae Mariae in Porticu, diaconos cardinales, viros utique probatae circumspectionis et vitae ac industriae praecellentes, viros virtutum multitudine insignitos, expertos in arduis, tuique honoris et nominis amatores, honorabilia quoque membra ipsius Ecclesiae, ad huiusmodi coronationis et inunctionis solemnia peragenda in urbem, in qua moraris, duximus destinandos, eis super his committentes per apostolicas litteras plenarie vices nostras.

Speramus enim in Domino, quod tu et praedicta regina de manu tam praecellentium, tam venerabilium personarum, quas hilariter recipi et tractari, immo in quibus personam nostram honorari deprecimur, receptis, Domino annuente, feliciter fastigii regalis insigniis, magnitudinem huiusmodi gratiae tabulis vestrae memoriae taliter imprimetis, quod semper in delectationem vobis veniet Supremo Regi per virtuosae vitae studium, et Ecclesiae matri vestrae placere iugiter per sinceram devotionis augmentum.

Ad haec quia ex certis pactis inter Ecclesiam et te, charissime filii, haberi dignoscitur, quod tu pro regno Siciliae ac terris aliis tibi ab Ecclesia ipsa concessis homagium facere ligium nobis et Ecclesiae praefatae teneris: Nos attendentes, quod his diebus tibi ad nostram praesentiam, et nobis ad dictam urbem accedere grave foret, serenitatem tuam requirimus et rogamus, tibi per apostolica scripta mandantes, quatenus cardinalibus ipsis, quibus hoc a te recipiendum commisimus, affectu prompto et libero pro nobis et dicta Ecclesia homagium facias memoratum, te in his et aliis, quae honorem Ecclesiae praefatae respiciunt, prout de tua sinceritate confidimus, taliter habiturus, quod exinde tibi laudis humanae praeconium et benedictionis divinae proveniat incrementum.

Quibus mandat ab eo homagium ligium praestari.

Datum Perusii tertio kalendas ianuarii, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 30 decembris 1265, pont. anno 1.

XV.

Quod inquisitores haereticae pravitatis describi faciant in statutis civitatum leges editas ab Innocentio IV contra haereticos, magistratus saeculares ad id cogendo.

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Decretum (de quo in rubrica). — 2. Magistratus ad id censuris cogendi. — Obstantium derogatio.

Clemens episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis fratribus Praedicatorum et Minorum ordinum, inquisitoribus haereticae pravitatis per Italiam, auctoritate Sedis Apostolicae deputatis, et in posterum deputandis, salutem et apostolicam benedictionem.

Exordium.

Ad extirpanda de medio populi christiani haereticae pravitatis zizania, quae abundantius solito succreverunt, superseminante illa licentius his diebus homine inimico, tanto studiosius iuxta commissam nobis sollicitudinem insudare proponimus, quanto perniciosius neglexerimus eadem in necem catholici seminis pervagari.

Decretum (de quo in rubrica).

§ 1. Ut autem adversus huiusmodi nequitiae operarios consurgant, stentque firmiter Ecclesiae filii, ac orthodoxae Fidei zelatores, constitutiones quasdam felicitis recordationis Innocentius Papa praedecessor noster ad extirpationem haereticae pestis edidit, et tam ipse, quam felicitis memoriae Alexander Papa praedecessor noster, dilectis filiis potestatibus, sive rectoribus, consulibus, capitaneis, antianis, consiliis et communitatibus civitatum, castrorum, aliorumque locorum per Italiam constitutis, mandarunt, ut constitutiones ipsas in suis conscribi capitularibus facerent et exacta diligentia observarent. Unde praedictis potestatibus, sive rectoribus, consulibus, capitaneis, antianis, consiliis et communitatibus damus nostris litteris in mandatis, ut ipsi

et singuli eorum, constitutiones easdem, cum quibusdam adiectionibus, modificationibus et declarationibus per dictum Alexandrum praedecessorem nostrum, et etiam per nos factas, conscribi in suis capitularibus facientes, nullis inde temporibus abolendas, secundum eas contra omnem haeresim se adversus hanc Sanctam Ecclesiam extollentem, sine aliqua omissione procedant.

§ 2. Quocirca si dicti potestates, sive rectores, consules, capitanei, antiani, consilia et communitates, mandatum nostrum super hoc neglexerint adimplere, vos et singuli vestrum illos et singulos eorum, infra designatos vobis limites, per excommunicationem in personas et interdictum in terras eorum, monitione praemissa, appellatione remota, cogatis.

Obstantium derogatio.

§ 5. Non obstante si aliquibus a Sede Apostolica sit indultum, vel in posterum indulgeri contingat, quod personae excommunicari, ac civitates, castra, terrae et loca ipsorum interdicti non possint, sive qualibet alia indulgentia Sedis eiusdem, per quam effectus praesentium impediri valeat vel differri: et de qua, cuiusque toto tenore, de verbo ad verbum specialem et expressam in nostris litteris oporteat fieri mentionem: et constitutione de duabus dietis edita in concilio generali.

Datum Perusii decimoquinto kal. februarii, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 18 ianuarii 1266, pontif. anno 1.

XVI.

Revocatio omnium indulgentiarum et privilegiorum, quibuscumque singularibus personis ecclesiasticis vel saecularibus, quibus eis concedebatur quod interdicti vel excommunicari non possent, nec terrae eorum ecclesiastico interdicto supponi (1).

SUMMARIUM

Causae revocandorum privilegiorum (de quibus in rubrica). — 1. Decretum. — 2. Clausulae.

(1) Ex Regest. Vatic.

Clemens episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Causae revo-
candorum pri-
vilegiorum (de
quibus in ru-
brica).

Sedes Apostolica interdum, quae benigne concesserat, utilitate suadente, consultius revocat: per hoc non tam in suis actibus varia, quam providentiae suae remedia subditorum varietati et necessitati coaptans. Probat hoc praesentis necessitas sanctionis, quae illorum compe-scit audaciam, qui ad sui iuris defensionem contra iniuriosos immunitate per ipsius Sedis indulta muniti, quod ad tuitionem eis concessum fuerat in aliorum molestias et iniurias convertentes, suis indulgentiis ac privilegiis multipliciter abutuntur. Sicut enim ad nos frequens querela pervenit pro eo, quod Sedes eadem personis diversis tam ecclesiasticis, religionis et aliis, quam etiam laicis quibusdam sine praefinitione temporis, aliis vero ad tempus sub formis variis indulgisse dicitur, quod interdicti a quoquam, vel excommunicari non possint, nec terrae ipsorum ecclesiastico interdicto supponi; personae ipsae de indultis huiusmodi confidentes, alios fidentius in suo iure molestiant, et asserentes, quod nec locorum ordinarii possunt in ipsos excommunicationis vel interdicti ferre sententiam, etiam ipsorum ordinariorum iurisdictionem contempnunt pariter et eludunt, sicque personarum ipsarum excessus remanent incorrecti et nervus dirumpitur ecclesiasticae disciplinae.

Decretum

§ 1. Nos itaque intendentes in hoc salubre remedium adhibere, omnes indulgentias et privilegia huiusmodi quibuscumque singularibus personis ecclesiasticis vel saecularibus cuiuscumque sint praeminentiae, dignitatis, conditionis, aut status sub quacumque verborum forma concessa, illis, per quae regibus et regnis, eorumve filiis, nec non et religiosis quibusdam non personarum tantum, sed ordinum vel locorum privilegiatorum in hoc ratione huiusmodi immunitas conceditur dumtaxat exceptis, de fratrum no-

strorum consilio ad ordinariorum sententias et processus, edicto perpetuo prohibemus extendi, et si forsitan quoad sententias et processus huiusmodi aliqua concessa inveniantur expresse, ad instar felicitis recordationis Alexandri Papae praedecessoris nostri, ea in quantum per ipsa ordinariorum iudicum iurisdictione tangitur, penitus revocamus, nihilominus locorum dioecesanis et quibuscumque aliis ordinariis iudicibus, ut in suos subditos, prout ad eos pertinet, indulgentiis et privilegiis ipsis nequaquam obstantibus, iurisdictionem suam et censuram ecclesiasticam exercere libere valeant, concedentes.

§ 2. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae prohibitionis, revocationis et concessionis infringere, etc. Si quis, etc.

Datum Viterbii, idibus augusti, pontificatus nostri anno secundo.

Dat. die 13 augusti 1266, pontif. anno II.

Clausulae.

XVII.

Quod abbates et alii, quibus mitrae usus est ab Apostolica Sede concessus, exempti quidem, in conciliis et synodis, mitris tantummodo aurifrigiatis, non exempti vero simplicibus albis et planis utantur (1).

SUMMARIUM

Prooemium. — 1. Ex mitrae indeterminata concessione abbates inter et episcopos ortae saepe discordiae. — 2. Statutum (de quo in rubrica).

Clemens episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Exigit nostri officii debitum, ut inter subditos scandali submovere materiam sollicite studeamus, praesertim ne a Sede Apostolica Regis ministra pacificiurbationis et discordiarum occasio tribui videatur.

(1) Ex Regest. Vatic.

Prooemium.

Ex indetermi-
nata mitrae
concessione ab-
bates inter et
episcopos ortae
saepe discor-
diae.

§ 1. Sane sicut tam facti experientia, quam frequens nos clamor instruxit, ex eo quod eiusdem Sedis benignitas attendens provide, quod Ecclesiarum est decor et gloria praelatorum decorus ornatus, et illarum maioritas eminet ex eorum honore maiori; nonnullis abbatibus et praelatis aliis, quibus id ex propria dignitate non competit, concessit, in Ecclesiarum suarum gloriam et honorem, ut mitra et aliis pontificalibus uterentur. Ipsi in provincialibus conciliis et episcopalis synodis mitra utentibus, dum eos archiepiscopis et episcopis habitus paritas sic omnino parificat, ut ab illis non possint eius diversitate discerni, archiepiscopos et episcopos ipsos frequenter scandalizari contingit, ac inter eos abbates et alios, huiusmodi praerogativa gaudentes, scandala suboriri.

Statutum (de quo in rubrica).

§ 2. Nos itaque volentes in hoc sic salubriter providere, quod abbates, et alii huiusmodi concessione muniti, ab archiepiscopis et episcopis discerni valeant, nec tamen privilegiorum suorum frustrentur effectum, de fratrum nostrorum consilio praesenti decreto statuimus, ut abbates et alii, quibus mitrae usus est ab eadem Sede concessus, exempti quidem, in conciliis et synodis memoratis, quibus nonnulli ex eis interesse tenentur, mitris tantummodo aurifrigiatis, non tamen aureas vel argenteas laminas aut gemmas habentibus, uti possint; non exempti vero simplicibus albis et planis utantur. In aliis vero locis exemptis et non exemptis mitris uti liceat, prout concessa eis ab eadem Sede indulta permittunt.

§ 3. Nulli ergo omnino hominum, etc. Datum Viterbii, decimonono kal. septembris, pontificatus nostri anno secundo.

Dat. die 14 augusti 1266, pontif. anno II.

XVIII.

Wernhero Moguntino archiepiscopo committitur, ut electionem Conradini Siciliae regnum affectantis in imperatorem impediatur, electores, fautores, etc., si secus egerint, anathemate percellendo (1).

SUMMARIUM

Exordium ab archiep. Moguntini dignitate in Ecclesia catholica petito. — 1. Conradini facinora deplorat. — 2. Nonnullos ait tractatus inisse ut eum in imperatorem eligant. — 3. Quare eligendus non sit. — 4. Prohibet Clemens quominus eligatur sub nonnullis poenis. — 5. Excommunicat omnes ei praebentes auxilium, consilium etc. contra Carolum Siciliae regem. — 6. Mandat Moguntino archiep. has leges publicet.

Clemens episcopus servus servorum Dei, venerabili archiepiscopo Moguntino, salutem et apostolicam benedictionem.

Fundata Domus Domini super immobile fundamentum, cuius, secundum Apostolum, aliud ponere nemo potest, a columnis stabilibus sub decenti locatis ordine pulchritudinem recepit et splendorem, quarum implent officium, qui praelationis ecclesiasticae ministerium assecuti spirituale sustinent aedificium et venustatem. Inter hos sane quantum in credita tibi provincia locum obtines celsiorem, quanto pondus structurae sustines amplioris, tanto te decet gravitate maiori in omnibus et per omnia stabiliri, ut nec nutes, nec devies a rectitudine tui status, ne dilapsus in partem alteram eoruas periculosius, quo tecum plures traheres ad ruinam: verum ad iusti pariter et honesti soliditatem propositi, propter commune debitum, quo te Deo vehementer astrictum intelligis, cuius ministerii tui vocatus sorte in partem sollicitudinis, vicem geris, accumulata te nova obligant beneficia, quae cum aliis praelatis Ale-

Exordium ab archiep. Moguntini dignitate in Ecclesia catholica petito.

(1) Ex Cod. ms. Mogunt. edidit Schannat Vindem. litterar. Collect. I, pag. 207.

manniae a Sede nosceris Apostolica recepiſſe, cuius larga benevolentia, largitas quoque benigna vobis hactenus ſemper affluit, et quaſi fons indeficiens vobis et veſtris Eccleſiis gratiarum fluentia communicans, vos inſtruxit conſiliis, roboravit auxiliis, vallavit praefidiis et privilegiis honoravit. Iuſtum eſt igitur et pietati conveniens, ut ad matrem levelis oculos univerſi, et cura pervigili ſtudeatis eius obviare periculis, quae ſi ſua vel veſtra dixerimus, ſua tamen rectius dicemus et veſtra; cum, dolente capite, non ſit in membris ſanitas.

Conradini la-
cinora deplorat.

§ 1. Caeterum quantum Eccleſiam flagellaverit, quantum concuſſerit, quot pro bonis ei mala reddiderit domus imperatoris Friderici, nedum Eccleſiis et principibus Alemanniae notum exiſtit, ſed et mundo notorium univerſo; unde iuſto damnatus iudicio, et tam imperii, quam regni Siciliae iure pariter et honore privatus, diem miſerabiliter claudens extremum ſui, tenuem reliquit memoriam; cui ſublatis e medio filiis, in domo tanti nominis unica tantum ſcintilla remansit aetatis adhuc tenerae, praematurae tamen malitiae, prout fida relatione didicimus, Conradinum, cuius congauderemus profectui, ſi ſuis contentus reprobatum avum pro meritis nollet in ſuis imitari, nec auro temerario moliretur infringere quae contra avum eundem, exigente iuſtitia, felicis recordationis praedecessor noster Innocentius, multis ſpectata oculis, multis probata ſenſibus, approbante ſacro concilio, definiit; ſed ecce iam prodiit in publicum non tranſumpta cum ſemine patris iniquitas, ſed avitae potius ambitu magnitudinis, cuius ei ſaepe memoria revocatur, ad nepotem improvidum temere propagata, ſicque multum praeproperet timidus adoleſcens cum aliquibus inimicis Eccleſiae Lombardis, Marchianis et Tuſcis, Apulis atque Siculis fraudulentis ſe... applicat. Poſtatem Eccleſiae non conſiderans, quae ſicut avum eius nudavit imperio, ſuis meritis exigentibus, atque

regno Siciliae, ſic et eum iure ac honore regni Ieroſolymitani, aliisque dignitatibus et iuribus, ſi quae habet, poterit privare, niſi ſibi conſilio meliori provideat, et Sedis Apoſtolicae beneplacitis ſe cooptet.

§ 2. Porro non ſine magna cordis amaritudine nuper recepimus, quod nonnulli ex his principibus et praelatis, ad quos ius pertinet eligendi Romanorum regem ad imperatorem poſtmodum promovendum, in eam venerint audaciam, ut ſuper electione Conradini euſdem ad imperium occultos audeant et apertos inire tractatus ſuae ſalutis immemores, hoſtes iuſtitiae et quietis publicae turbatores; cum deberent non ſolum attendere, quod assumere ineligibilem nulli liceat, verum etiam diligenter attendere, quomodo nunc eis paratum quemlibet, et omni exceptione maiorem liceret eligere, maxime pendente duarum electionum negotio coram nobis, quae fuerunt de chariſſimis in Chriſto filiis noſtris rege Caſtellae et Richardo rege Cornubiae, viris illuſtribus et magnificis per eos, ad quos ius eligendi pertinet, in diſcordia celebratae: hunc autem probat eſſe ineligibilem aetatis infirmitas, quae inhabilem eum efficit ad honores, cuius etiam ſi legitimum terminum attingiſſet, eum tamen eligi non deceret, qui de perſecutoribus Eccleſiae manifeſtis tam veteribus quam modernis trahens originem, iuſta poſſet hac ſola ratione repelli.

§ 3. Quo circa cum officio noſtrae ſervitutis incumbat, fraudibus et malitiis perversorum occurrere, ne, quod abſit, neglecta valeant incendia vires ſumere, quae in ipsis iniſiis levius extinguntur; nos in omnes et ſingulos cuiuſcumque dignitatis vel excellentiae, archiepiſcopalis etiam vel epiſcopalis, aut alterius eccleſiasticae vel ſaecularis exiſtant, cuiuſcumque ſint gradus vel ordinis, ſive ſexus, qui, praetactis publicis vel occultis ſeu quibuſcumque aliis modis, procurabunt dicti Conradini promotionem in Romanorum regem vel imperatorem, aut

Nonnullos aut
tractatus inſiſſe
ut eum in im-
peratorem eli-
gant.

Quare eligen-
dus non ſit.

Prohibet Cle-
mens quominus
eligatur ſub
nonnullis poe-
nis.

huiusmodi tractatibus conſenſerint, vel his procurantibus dabunt conſilium, auxilium et favorem, et in omnes, qui ad id procurandum vel agendum convenierint, excommunicationis ſententiam promulgamus, et anathematis eos vinculo innodantes, terras eccleſiastico ſubiicimus interdicto: ſi qui vero ad electionem ipſius proceſſerint, ſi principes fuerint, eos et haeredes ipſorum omnibus feudis et honoribus, quos ab Eccleſiis vel eccleſiasticis perſonis obtinent, et tam eos, quam poſteritatem eorum uſque ad quartam generationem iure eligendi Romanorum regem auctoritate apoſtolica privamus, et inſuper eorum filios clericos uſque ad quartam generationem reddimus prorsus inhabiles ad dignitates vel beneficia eccleſiastica obtinenda: ſi vero electores huiusmodi praelati fuerint, ipſo facto depoſiti ac nudati remaneant omni dignitate archiepiſcopali et epiſcopali, et omni eccleſiastico beneficio ſine ſpe reſtitutionis aut gratiae aliquo tempore obtinendae.

Excommunicat
omnes ei prae-
bentes auxi-
lium, conſilium,
etc. contra Ca-
rolum Siciliae
regem.

§ 4. Omnes etiam qui praedicto Conradino aſſiſterint aut impenderint conſilium vel auxilium aut favorem contra chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Carolum, necnon regem Siciliae a Sede Apoſtolica conſtitutum, in quo novam ac nobilem opem Eccleſiae favor divinae dexterae ſignis evidentiffimis comprobavit, excommunicationis ſententia innodamus; in quos omnes quoque, qui cum eodem Conradino, vel pro ipſo, aut in eius auxilium contra Eccleſiam vel praefatum Carolum Siciliae regem in regnum Siciliae, ſeu quaecumque eius loca, vel in Italiam ſeu quacuſcumque Italiae regiones vel partes accedere, aut ibi dictum Conradinum adiuvere praesumpſerint, excommunicationis ſententiam proferentes, terras eorum eccleſiastico ſupponimus interdicto, contra eos gravius proceſſuri, prout excuſus meruerit eorumdem.

§ 5. Licet autem de tuae devotionis et fidei puritate firmam geramus fidu-

ciam, quod in his et in aliis tuae providebis ſaluti, et de noſtris beneplacitis coaptabis; quia tamen calcar equum admiſſum excitat magis, quam moleſtat, fraternitati veſtrae per apoſtolica ſcripta in virtute obedientiae firmiter praecipiendo mandamus, quatenus a praedictis laqueis vel periculis non ſolum tibi caveas, ſed et alios, qui in eis poſſent incidere, reddas ſollicite cautioreſ, hanc noſtram ſententiam totumque praesentium tenorem in tuis civitate, dioceſi et provincia, convocatis clero et populo, facias ſingulis menſibus, vel ſi expedire videris, pluries publicari.

Datum Viterbii decimoquarto kalendas octobris, pontificatus noſtri anno ſecundo.

Dat. die 18 ſeptem. 1266, pontif. anno n.

XIX.

Contra quaestuantem, litterisque apostolicis abutentes, earumdemque praetextu elemosynas quomodolibet extorquentes (1).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Abusus litterarum pro quaestuatione concessorum. — 2. Declarat per hasce litteras Ecclesiarum rectores invitos non obligari.

Clemens episcopus servus servorum Dei,
ad futuram rei memoriam.

Sedis Apoſtolicae circumspecta benignitas circa concessionum gratias, in quibus multorum votis frequenter annuit, illam ſibi providentiam reſervare ſemper intendit, ut de illis ita eas obtinentibus proveniat commodum, quod aliis materia ſcandali ſeu gravaminis non imminuat detrimentum.

§ 1. Ad audientiam ſiquidem noſtram ſaepe pervenit, quod cum Sedes ipſa de ſua ſolita pietate nonnullis religioſis domibus, hoſpitalibus et aliis piis locis pro eorum ſubventionibus litteras

Exordium.

Abusus litterarum pro quaestuatione concessorum.

(1) Ex Regest. Vatic.

Mandat Magnifico archiep. has leges publicet.

seu indulgentias ab olim concesserit inter caetera continentes, ut nuncii seu portitores earum in locis ecclesiasticis, ad quae devenerint, honeste recipi debeant et charitative tractari; quodque fideles certis diebus convocari debeant ad audiendas exhortationes seu praedicationes ipsorum, ac eis eleemosynas porrigendas; huiusmodi portitores seu nuncii eisdem litteris et indulgentiis multipliciter abutentes multa saepe constringunt, quae neque continentur in eis, neque de intentione Sedis eiusdem aliquatenus processerunt. Nam illarum praetextu se in hospitibus praelatorum et rectorum aliorumque clericorum Ecclesiarum, ad quas perveniunt, eis invitati recipi, sibi laute faciunt ministrari, procurantes in illis, si secus fecerint, et in praelatos eisdem, rectores, cappellanos et alios clericos sibi subiectos, si eorum quilibet parochianos suos certo die ac loco non vocent per conservatores sibi a Sede praedicta, ut asserunt, deputatos, seu per locorum ordinarios, quibus per aliquas de dictis litteris super hoc iurisdictionis videtur attribui, suspensionis, interdicti et excommunicationis sententias promulgari. Ex quo illud inconueniens frequenter accidit, ut dictae Sedi, quae in hac parte culpabilis non extitit, saepe detrahatur, et plurimorum quies fidelium praeter scandali materiam, quam inde oriri contingit, pluries nimium perturbatur.

Declarat per haec litteras Ecclesiarum rectores invitatos non obligari.

§ 2. Quia vero de intentione praecessorum nostrorum non extitit, et de nostra etiam non existit, ut litterae ac indulgentiae memoratae, concessae ad pietatis officium, gravaminis et scandali deberent producere nocuum; nos clamoribus, quos super hoc saepe recepimus, finem imponi volentes, praesentium auctoritate statuimus, ut praelati, rectores et clerici memorati litterarum et indulgentiarum ipsarum baiulos, cuiuscumque religionis seu conditionis fuerint, in hospitibus suis invitati recipere, illosque

procurare, ac huiusmodi convocationes facere minime teneantur; praetextu litterarum et indulgentiarum ipsarum, quas, quantum ad convocationes easdem, penitus revocamus.

§ 3. Suspensionis autem, interdicti et excommunicationis sententias, quas in quoscumque secus promulgari contigerit, ex nunc irritas et inanés decernimus ac nullius existere firmitatis.

Datum Viterbii secundo idus ianuarii, pontificatus nostri anno secundo.

Dat. die 12 ianuarii 1267, pontif. anno II.

XX.

Quod in civitate Beneventana statuta condita absque Sedis Apostolicae licentia nequeant, abroganturque condita (1).

SUMMARIUM

1. Quid causam dederit edicto. — 3. Statutum (de quo in synopsi). — Clausulae.

Clemens episcopus servus servorum Dei, ad futuram rei memoriam.

§ 1. Pridem intellecto, quod populus Beneventanae civitatis in derogationem iurium Ecclesiae Romanae statuta quaedam ediderat, nos Robertum de Malleo et Ioannem Benencase milites, Petrum de Riso, Mercurium Girardi, Bartholomaeum Alexandri et Petrum Gregorii cives Beneventanos, qui praecipue causam dedisse statutis editis dicebantur, eundem populum citari peremptorie fecimus, ut iidem statutarii personaliter, populus vero per idoneum syndicum comparerent infra certum terminum coram nobis super his mandatis nostris et beneplacitis parituri.

Quid causam dederit edicto.

§ 2. Cumque syndicus et alii praedicti ad nostram praesentiam accessissent, transcriptum cuiusdam privilegii producerunt, per quod edendi statuta facultatem sibi attributam esse dicebant. Et

(1) Ex Regest. Vatic.

tandem comperimus, quod iidem et populus inter alia statuerant, ut singulis sex mensibus eligerentur octo boni et legales homines civitatis eiusdem, qui haberent plenam et liberam potestatem utendi officio Octonariorum, ut eorum verbis utamur, sicut antiquitus utebantur, ad quod officium praedictum Robertum, et alios superius nominatos, necnon Andream Consilii et Aitorem concives eorum nuper duxerant eligendos.

Statutum (de quo in synopsi).

§ 3. Nos autem eiusdem transcripti serie diligenter inspecta, cum non obtulissent originale, quod, ut creditur, non habebant, de fratrum nostrorum consilio diffinimus, quod idem populus etiamsi privilegium authenticum secundum transcripti praedicti tenorem appareat, condendi statuta nullam habeat, absque licentia Sedis Apostolicae, facultatem. Eadem quoque statuta, et specialiter quidquid factum est de dictis Octonariis cassamus et irritamus, ac decernimus ea nullius existere firmitatis sub poena duorum millium unciarum auri, eisdem et populo districtius inhibentes ne procedant futuris temporibus ad similia facienda.

Clausulae.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae definitionis, cassationis, irritationis, constitutionis et inhibitionis infringere etc.

Datum Viterbii octavo kalendas aprilis, pontificatus nostri anno tertio.

Dat. die 25 martii 1267, pontif. anno III.

XXI.

Canonizatio S. Hedwigis ducissae Poloniae et praefinitio festivitatis pro die 15 octobris cum indulgentiarum largitione eius sepulchrum visitantibus.

SUMMARIUM

1. Exordium. — 2. S. Hedwigis illustre genus: — Illa tamen non in nobilitate sanguinis, sed in suis infirmitatibus gloriabatur. — 3. Duci Poloniae nupta, curam habuit filiorum. — 4. Vidua mo-

Bull. Rom. Vol. III.

97

nialis Cisterciensis efficitur. — 5. Daemonem ut superaret, ieiuniis, vigiliisque vacabat. — 6. Prudentia in omnibus emicuit. — 7 et 8. Humilitate in se, beneficentia erga pauperes. — 9. Divinis officia semper intererat. — 10 et 11. Quam fortis se in illi morte exhibuerit. — 12. Obiit tandem; — Multaque per eam Deus operatur miracula: — 13. Puerum flumine immersum restituit vitae: — 14. Mulierem ab ocalorum caligine liberat: — 15. Aliam pedibus contractam, femore putridam, saluti restituit: — 16. Puero soliditatem dat tibiurum: — 17 et 18. Paralyticos sanat. — 19. Haec itaque pro Polonis, aliisque apud Deum patrocinator: — 20. Poloni Urbano PP. supplicant, ut eam sanctorum catalogo adscriberet: — 21. Qui de his inquiri mandavit: — 22. Clemens itaque rem perficit: — 23. Eius celebranda festivitas: — 24. Proposita eiusdem sepulchrum visitantibus indulgentia.

Clemens episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiscopo Gneznen. et eius suffraganeis, salutem et apostolicam benedictionem.

Exordium

§ 1. Exultat cunctorum fidelium pia Mater Ecclesia, novae laudis ex intimis iubilum productura, ex eo quod declinante mundo ad vesperam, tamquam inextimabilem margaritam invenisse fortem dignoscitur mulierem, cuius constantis animi munimenta, nec aries ex adversis impulsus euntibus quaterere potuit, nec ab illo ipsam avertere, quod in mentis utero digne conceperat proposito sanctitatis. Sed cum inventionem difficilem Sapiens asserat huiusmodi mulieris, quae nam sit illa, deducatur in lucem et habeatur eius notitia, ne ab hominum ignorantiae nebulis notione subducta, laudum defraudetur praeconiis, quibus per mundi climata est suis ubilibet meritis attollenda. Non enim quam tantae virtutis titulus illustravit, decet amplius occultari sub modio, quodque teneatur in abditis, quam divina meritorum cumulo benignitas sic provexit. Nec enim fortium mulierum voluit antiquitas oblivisci, sed supra

candelabrum virtutis et gratiae sic posuit et erexit easdem, quod ipsarum memoriam edax non potest abolere vetustas, et quae aliorum bona graviter inficit, fascinatio denigrare. Hinc Iudith et Iabel, quae Olofernem et Sisaram virili dextera peremerunt, suorum claritate gestorum, ipsa deperavit perpetuis antiquitas monumentis, ut quae antiquis utilitati fuerunt, esset deinceps ipsarum prorogata memoria posteris in exemplum. Propter quod ne ipsi antiquitati, quae sollicitudinis manum, ut posteris ipsis proficeret, a laboribus non subduxit, quaeque ut nobis disciplinae ac morum relinqueret instituta, noctis observavit excubias, dissimiles iudicemur, dignum duximus quae sit mulier ipsa, et quid egerit expressius aperire, ut id eos minime lateat, quos in sinceritatis proposito pia reddit devotio studiosos.

8 Hedwigis illustre genus.

§ 2. Et quidem ipsa est piae memoriae sancta Hedvigis, cuius per sanguinis derivationem natalium claritas sic refulsit, quod ab iis, qui sceptrum gestarunt regnorum, quosque insignes efficit imperii celsitudo, tamquam propago generosa processit, radiis nobilitatis plus splendoris adiciens ex seipsa, quam sibi unde originem traxerat, provenerit ex radice, pro quo si secundum carnem et mundum gloriandum fuerat, merito potuit nullo blandiente mendacio gloriari. Sed cum huiusmodi gloria plerumque virtutis prospectum evacuans, in elationis praecipitem vitium, quos exaltat, ut in eius pectore virtus Christi per gratiam redundaret uberius, non in ea, quae est carnis nobilitas, sed in suis dumtaxat infirmitatibus gloriam assumebat; advertens, fructibus divinae dilectionis nequaquam destitui, nec munere supernae benedictionis illos fraudari, quos salutiferae infirmitatis acriedine a patre contingit benevolo visitari.

Illam tamen non in nobilitate sanguinis, sed in eius infirmitatibus gloriabatur.

§ 3. Porro dum puerula fuit, vix quicquam puerile gessit in opere, et productionis aetatis tempore succedente, ne

adversario ulla occasio maledicti suppetere, cum clarae memoriae Henrico duce Poloniae matrimonium duxit legitime contrahendum, in quo tripartitum bonum coniugii salubriter conservando, sic prudenter se gessit, quod thori fidem inviolatam custodiens, et prolem in Dei timore susceptam erudiens, ab ipso duce, cui non praecipiti voluptatis affectu, sed discreto semper inhaesisse iudicio creditur rationis, quousque est assumptus de medio, per separationis iniuriam non divertit. Licet, ut orationi et contemplationi vacarent devotius, thorum ex pari voto et consensu unanimi per multa annorum curricula habuerint sequestratum, cum Creatori suo minus obsequi valeat ad plura distractus animus, et viro placere cupiens mulier, in hiis quae Dei sunt, interdum segnior habeatur.

Duci Poloniae nupta, curam habuit illorum.

§ 4. Ipso denique duce christianissime, prout asseritur, spiritum exhalante, protinus ad Illius, cuius pulchritudinem sol et luna mirantur, tamquam libera et a lege viri terrestri soluta, familiare consortium amplius aspiravit. Sed cum non invenitur in terra suaviter viventium, coetumque malignantium detestetur, ubi potuit (cum totus mundus in maligno sit positus) reperire? ubi Eum quaesivit? ubi illum invenit, cuius desiderio languebat? Et quidem dum difficultatem inveniendi attenderet, et non posset non quaerere quem amabat, fluctuabat nimium ipsius animus, et inter perplexitatis scopulos vehementius iactabatur. Vigebat namque amor quaerere, sed difficultas inveniendi quaerendum, interiectis obicibus, sui finem propositi retardabat. Sicque dum in ancipiti teneretur, sacrae demum Scripturae relationibus est eius auribus caelitus instillatum, quod invenitur in campis sylvae et est cum simplicibus sermo eius. Tunc sollicita discurrere coepit indagare et perquirere tota mente, ubi aut isti campi, quos sua Deus praesentia sic illustrat, et in quibus illa viget simplicitas, quae digna divinis affectibus

Vidua monialis Cisterciensis habitabat.

perhibetur. Sed qui dat intelligentiam spiritus, ei nutanti confestim occurrit, et nodum cuiuslibet dubietatis dissolvens, campos sylvae, loca religionis explicuit. In quibus, tamquam in mundo non sint, quae mundi sunt non aguntur; sed tanto quod optabat in eis reperitur facilius, quanto a tumultibus saeculi amplius secerantur. Hinc Sancti Spiritus unctione (cuius est docere de omnibus) taliter erudita, casti amoris suffragante vehiculo, ad monasterium Trebnicium. Cisterciensis ordinis eo celerius trahitur, quo minus terrenis affectibus aggravatur: in cuius quidem monialibus intentionis simplicitas et mentis puritas sic placebant, quod cum eis esse, divina clementia credi poterat suas delicias deputasse. Et licet quae regularis disciplinae fuerant, quantum suo licebat statui, prae cunctis monialibus observaret, votum tamen professionis emittere et renunciare proprio renuit, non ob aliud (prout fertur), nisi ut haberet unde palmam porrigeret inopi, et aperiret munificentiae dexteram indigenti.

Daemonem ut superaret, ieiuniis, vigiliisque vacabat.

§ 5. Invenit itaque ibi quem quaesierat anima sua, floridum in conscientia sibi protinus lectum parat, et ex suavi contemplatione, tamquam ad eius amplexus admissa, haustu novae capta dulcedinis, ex tunc amarum censuit quicquid calix propinat aureus babilonis. Dignabatur enim, tamquam eius inebriata amore, loqui seu audire de alio, quam de ipso, munera venerabatur ipsius, et diligens eius amicos, et ad ipsius se nutum componens, non creditur quam adimplere prorsus studuerat, eius scelerate transgressa postmodum voluntatem. Sed qui Evam omnium matrem seduxerat, similem matri filiam extimans invenire, postquam mundum ab ea contemni et conculcari praesensit, fraudis ordiebatur commenta, virus iniquitatis fundebat, et acuens vitiorum sagittas, ipsam conabatur pervertere, cui coelestibus inhaerenti, unde ipse corruerat, invidere-

bat. Quia tamen frustra rete ante oculos iacitur venatorem, cum ipsa eius noxisset astutias, parum illius insidias proculdubio formidabat. In sublimiori enim, quam vallo virtutum munita, arce feliciter se tenebat, ubi velut divino fulta praesidio, ipsum inimicum prostravit, castra subvertens ipsius, et eius machinamenta despiciens, telum minime timuit, quod inimicus ipse ad perdendum hominem de pharetra saepius impietatis educit. In hoc apparens praedictis mulieribus eo fortior, atque praestantior, quo magnificentius est spirituales, quam temporalem hostem prosternere, et triumphum gloriam de ipso finaliter reportasse, cum plures velut per eum seductorum legamus pectora deputasse delictis, qui terga visibilibus hostibus non dederunt. Sed ubi peccati fomes? ubi carnis fragilitas et domesticus inimicus? Numquid cessit certamini? pugnare renuit? et cum ipsius sanctae mulieris congregari spiritu dubitavit? Non enim in hoc mortali corpore prorsus potest extinguere, sed latens in medullis, serpit in carne, furit in venis et in vitiorum insaniam, nisi cohibeatur, erumpit. Quod utique ipsa prudenter attendens, vigiliis et ieiuniis quasi assiduis et vestium asperitate.... velut temperantiae vomere sic corporis terram excoluit, quod vitiorum spinas et tribulos, tamquam ipsi subacta spiritui, non produxit. Cumque corporis sui ager tanta sollicitudine cultus et fructuum honestatis fuisset ubertate refertus, ipsum Deo hostiam obtulit in suavitate odorem, concupiscentias eius mortificans et non carnem, quia profecto non esset cum ratione obsequium, si quis ad interemptionem corporis niteretur, et de ipso fieret hostia, quae non viveret per naturam.

§ 6. Postremo in omnibus iis ei non defuit, quae est lima et auriga virtutum prudentia, sed cuncta per eam sic promovit et direxit gerenda, quod nec excessus in modo, nec in ordine fuit error. Quid enim fuit prudentius, quam gratis

Prudentia in omnibus emulata.

obsequiis coelestis regis thalamum promereri? Quid serius, quam momentaneis aeterna, et temporalibus sibi mercari divina? Si enim Abigail prudentissimam Scriptura commemorat, quia David, quem sermone disertio prius placaverat irritatum, est per interventum connubii coniux effecta; quanto ista ea debet censi solerior, quae et sponsa Christi meruit fieri et orationum fragrantia, quibus se dederat incessanter, ipsum primum fecit ad gratiam, provocatam interdum delinquentium excessibus ad vindictam?

Humilitate in eo, beneficentia erga pauperes.

§ 7. O virtutum forma, pudicitiae titulus, naufragis portus, et in via morum errantibus semita veritatis! O vas admirabile, opus quidem Excelsi, quod in terris Deus constituit, ut iis, qui recto sunt corde, foret sinceritatis speculum vita eius! Nam illius fuit humilitatis dum viveret, quod per illum modum pauperum se deputavit obsequiis, quod eis flexis interdum genibus, vitae necessaria ministravit et manum leprosis ex voto compassionis exhibens liberalem, erumpentia saniem ipsorum ulcera nequaquam abhorruit; non morbi contagiosi formidavit periculum, sed quo sedulitatis studio quoad Deum et proximum ipsam amplius vis urgebat amoris, eo dactorum leprosum subsidiis accuratius se inflexit, ita quod ubi producebantur huiusmodi ulcera, continuo viscera pietatis, tamquam ipsorum infirmitatem indueret, solvebantur in ea.

§ 8. Illius quoque in omni sinceritate devotionis permansit, quod ex aqua, cum qua eiusdem monasterii moniales laverant pedes suos, tamquam per ipsarum contactum aliquid ei sanctitatis inesset, faciem sibi et oculos saepissime aspergebat.

Divinis officiis semper intentus erat.

§ 9. Divinis officiis et missarum praesertim sic attente vacans solemnibus, quod a solis ortu usque ad meridiem, ab ecclesia, dum huiusmodi dicerentur officia, non discessit, non torpore languida, nec accidia, quantum perpendi poterat,

malo interim fatigata, nec tamen sessionis cum huiusmodi solemnibus cantarentur, quis eam extimet se dedisse quieti, cum tunc vel staret erecta vel curvato poplite oraret reflexa?

§ 10. Cuius vero in obitu quondam Henrici ducis Slesiae, unici nati sui, patientiae fuerit, non est praetereundum silentio, cum id Deum timentibus delectabile sit audire. Ingressus enim est ad ipsam doloris baiulus, veste lacera, vultuque demisso et eius singultu saepius interrumpente sermonem, vix quomodo idem dux vir utique gloriosus tartareae gladiis feritatis occubuit, exprimere potuit, huiusmodi singultibus impeditus. Quo tandem audito, ipsa non contraxisse faciem, non emisisse suspiria dicitur, sed exultante spiritu protinus respondisse: Gratias tibi ago, Domine Deus, quod talem mihi dare dignatus es filium, qui nullas umquam mihi molestias ingerens, me semper honore coluit, et filiali affectione dilexit, et licet ipsum, dum vivo, laetarer habere presentem, ei tamen in hoc congaudeo, quod per viam martyrii suo meruit Redemptori coniungi; ipsius itaque animam tibi suppliciter recomendo. O verbum acceptione dignissimum et monumentis perpetuis solemniter annectendum!

Quam fortis eo in filii morte exhibuerit

§ 11. Sed, pro Deo, quid fuit in casu tam flebili, ubi tota patria sua orbitatem desiebat, non eam moerore affici et fletibus non perfundi, nisi quod ipsum praemissum noverat, non amissum, et ut matribus in morte filiorum immoderate moerentibus esset efficax medicina doloris et consolationis exemplum?

§ 12. Denique cum in spirituali certamine vincenti, in praemium debeatur corona, volens ipsam eidem reddere iustus Iudex, quam, mundum, carnem et diabolum superans, sibi debitam fecerat, tot triumphis ipsam suis stigmatibus insignitam, corporis mole deposita, vocavit ad patriam, illa sibi regni corona concessa, quae non marcescit, non tollitur,

Obiit tandem.

nec arescit, sed felicem perenniter efficit quem fulgoribus gloriosis insignit. Non enim tempori, quod corruptionis est causa; subiaceat haec corona; cui semel conceditur, postmodum non aufertur; cum ea concessa non possit ingratitude committi, quae est causa sufficiens muneris revocandi, cumque semper inhaereat fonti vitae, numquam deponit vigorem, nec dispendiis ariditatis afficitur, cum sine intermissione irriguum participet talis fontis. Quis non ad hanc venire festinabit coronam? Quis labor, quod onus, quae tanti non leviget praemii magnitudo? aut quae ad praesens amaritudo tam vehemens, tam molesta, quae tantae remunerationis non dulcescat stipendio? O felicem foeminam, quae hanc coronam obtinuit, quam bonorum omnium exhibet Retributor! Regali itaque diademate sic insignis, coelesti regnabat in patria, non immemor exulum suspirantium ad ipsam cum lacrimis, quod suis adeo beneficiis consolatur, quod suorum interdum reatum veniam, et languorum percipiunt eius patrocinio medicinam, legitime in hoc mundo certantibus. Quod quidem subiecta declarant evidenter miracula, pauca ex multis ad praesens electa, tamquam validissimis et iudicatis testimoniis proculdubio comprobata.

Multaque per eam Deus operatur miracula.

Puerum somnolentum immersum restituit vitae.

§ 13. Nam puer quidam fuerat casu fortuito delapsus in amnem, quo per alveum ligneum sub rota molendini, dum volveretur, deducto, stetit ipsa rota, revolutionis officio propter hoc impedito, et dum ab iis, qui ipsius custodiae praerant molendini, cur istud accideret exquiritur diligenter, ipsorum de puero offertur aspectibus, quia super aquae verticem pedum extremitas ferebatur, et licet compassionis spiritu suggerente, ipsum de aqua, ubi per horam et amplius sic stetit immersus, deducere moliantur, eis tamen, rotae magnitudine obsistente, perficere nequeunt, quod ex officio pietatis intentant. Sed ut ars virium suppleat ingeniosa defectum, rotam

ipsam quibusdam artificiose instrumentis adhibitis, cum puero sursum trahunt, cuius corpus sic erat ob ipsius magnitudinem rotae compressum, quod in ea parte, qua venter dorso dignoscitur adherere, redactum id iudicent ad spissitudinem palmae manus; cumque attritum, gelidum et nimio esset rigore protensum, ita quod ipsum exanimem testes asserebant proculdubio extitisse, ipsius Sanctae nomine suppliciter invocato, vita sic redditur puero, quod suis mane diei sequentis, nullo in eo perdurante laesionis vestigio, pedibus ambulavit.

Mulierem ab oculorum caligine liberat.

§ 14. Fuit etiam quaedam nobilis mulier, quae propter vehementem et diutinam cephalicam passionem, illam caliginem incurrerat oculorum, quod eorum intuitu defectivo, manus eius non poterat comprehendere, et cum ope medicorum sibi succurri non posset, ad ipsius Sanctae sepulchrum adducitur, ubi munere protinus sanitatis adepti, recidivae passionis molestiam postmodum non incurrit.

Aliam pedibus contractam femore putridam salutem restituit.

§ 15. Alia quoque mulier fuit, quae nervis contractis, pedes per annum haberat inhabiles ad progressum, cuius ita utrumque femur computruit, quod veribus inde nascentibus erat expositum corrodendum. Cumque ad ipsum tumulum suffragio fuisset amicorum portata, inde sana in domum revertitur, sustentationis alicuius subsidio non adiuta.

Puero soliditatem det librarum.

§ 16. Insuper quidam fuit, qui tantam a puero gracilitatem habuerat librarum, quod vix cannae grossitiam excedebant, et idcirco nec ire poterat, nec standi etiam super eas habebat aliquam facultatem, et tamen se ad eius sepulchrum appodians, eiusdem implorato subsidio reverenter, prius quidem non absque timore, sed procedente tempore tibiis solidatis et ad debitam quantitatem perductis, omni trepidatione semota, libere atque secure perrexit.

Paralyticorum salutem.

§ 17. Alia quoque mulier fuit, quae manuum, pedum et linguae erat prorsus imminente paralyti officio destituta, sed

quamcito ad locum, in quo ipsa Sancta fuerat templata defertur, in integrum suscepit sanitatem et ad illa restituitur evidenti miraculo, quibus eam praedicta privaverat aegritudo.

§ 18. Fuit etiam quidam nobilis, qui biennio et amplius a lecto aegritudinis non surrexit, ex eo quod paralyti in dextera corporis erat parte percussus, quae tegmine pellis amoto, plena remanserat foraminibus cancerosis, et cum effectum cuiuslibet medicinae morbi excederet magnitudo, ad tumulum ipsum manibus amicorum portatur, ubi in lacrymas resolutus, sanitatem ad plenum flitibus impetrat, quam ei medicina conferre, etiam periti medici studio, non valebat.

Hac itaque pro Polonia, alique apud Deum patrocinator.

§ 19. Tam variis itaque morbis non dissimile, sed unum paratur antidotum et remedium singulare, quod ex devotionis et fidei puritate conficitur ad salutem, quod evangelica mulier et rex ille, cuius orationem audivit et lacrymam vidit Dominus, in suis infirmitatibus sunt experti, cum fides illam salvaverit, et ad augmentum dierum, sibi sanitate indulta, cum lacrymis oratio alterius sit admissa. Hinc regnat virtus, vitium exultat et, accrescente merito, eliminatur impietas. Sed ubi provincia Poloniae tantis decoratur muneribus, eius pretiosi corporis ditata thesauro, quid apud Deum favoris et gratiae sibi poscenti poterit denegari, ex quo apud ipsum talis advocatae meruit praesidio confoveri? Quod enim Polonos ipsos suo suscepit patrocino promovendos, hoc sit eis in signum, quod ipsis reliquit in pignus corpus ipsum, sui videlicet spiritus indumentum, nec tamen per hoc credatur sic eam Polonorum esse patronam, quod aliorum vota fidelium non promoveat coram Deo, cum in patria nunc perfectius habeat, quam habuisset dum viveret, et tunc tamen diffusam ad omnes obtinuit charitatem.

§ 20. Sed dum tot panduntur miracula, crebrescunt signa et beneficia conferuntur; non potuit non fervere populi

fidelis devotio, non clamor arceri, quin in mundi notitiam expeditis adduceret labiis supradicta. Sicque vos et nobiles viri duces eiusdem provinciae ipsius populi clamoribus vehementius excitati, ne Dei magnalia supprimendo, videremini digne de ingratitude posse notari, una cum dilectis in Christo filiabus, abbatissa et conventu eiusdem monasterii, in quo cum illa, qua decuit honorificentia, est reconditum corpus eius, felicitis recordationis Urbano Papae praedecessori nostro rem in praemissis gestam, prout veritas postmodum est comperta, curavistis exponere seriatim, devotione supplici, et instantia non remissa petentes, ut Sanctam ipsam, quam vita et miracula beatorum collegio pronuntiaverant aggregatam, inter sanctos caeteros celebritate faceret congrua venerari.

§ 21. Et quidem licet vestrae devotionis sinceritas in porrectione petitionis huiusmodi in eo, quod sic porrigebatur, commendabilem se praeberet, oportuit tamen non precipiti festinatione, sed decenti adhibita procedere gravitate. Quod idem praedecessor diligenter advertens, per venerabilem fratrem nostrum Uratislavien. episcopum, et dilectum filium fratrem Simonem priorem provincialem fratrum Praedicatorum Poloniae, Boemiae primo, et huiusmodi ad eos negotio remisso secundo de praemissis inquiri mandavit diligentius veritatem.

§ 22. Cum itaque per inquisitionem taliter factam et ad Apostolicam per ipsos episcopum et priorem postmodum Sedem remissam, et ex fidei relatione venerabilis fratris nostri N. Tusulanensis episcopi, cui per ipsum praedecessorem fuerat examinatio inquisitionis eiusdem commissa, de ipsius Sanctae vitae sinceritate et veritate signorum constiterit evidenter, nos post multam deliberationem cum fratribus nostris praehabita, prout tanti negotii exegerat magnitudo, ipsam quae contempto obsequii sui fastu, despecta magnificae domus reverentia et

Poloni Urbano PP. supplicanti, ut eam sanctorum catalogo adscriberet:

Qui de his inquiri mandavit.

Clemens itaque eam perlicit

calcato fastigio potestatis, ad inopis claustrum pro Christo se inclinavit angustias, ut cunctis esset humilitatis exemplum, tam de ipsorum fratrum, quam praelatorum qui tunc apud Sedem morabantur eandem consilio, sanctorum catalogo decrevimus adscribendam, imo verius denunciavimus iam adscriptam.

Elus celebranda festivitatis.

§ 23. Caeterum etsi ad omnia sufficiat Dei filius Iesus Christus, tamen voluit in opere pietatis plures homines habere consortes, quia licet solus obtineat, quod alii non merentur; non tamen apud Patrem pro nobis solus est advocatus, imo cum Christo, et per ipsum, iustorum omnium, qui nos in regno praecessere, cohortes, iuxta quod legitur multa ei data incensa, quae sunt orationes sanctorum, ut super altare aureum ea in conspectu Altissimi adoleret; sed cum ex assiduo lapsu mortalis infirmitas huiusmodi orationum suffragiis iugiter indigeat adiuvari, ut subsidium ei magis acceleret, debet per imitationis exemplum et obsequii servitatem ipsos sanctos devotius revereri. Unde ne agat istud, quod eius saluti expedit, negligenter, fraternitati vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus festum ipsius Sanctae, idibus octobris, die videlicet quo de via migravit ad patriam, et de mundanis transcendit finibus ad coronam, attenta devotione celebrare curetis ac faciatis per vestras civitates et dioeceses a christifidelibus solemniter celebrari.

Proposita sepulchrum eiusdem visitantibus indulgentia

§ 24. Cupientes itaque sepulchrum ipsius, quae tam evidentibus signis rutilare dignoscitur, congruis honoribus frequentari, et ad id fideles ipsos muneribus illectivis induci, omnibus vere poenitentibus et confessis, qui cum reverentia illuc in eodem festo annuatim accesserint ipsius suffragia peturi, de omnipotentis Dei misericordia et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, unum annum et quadraginta dies; accedentibus vero ad praedictam sepulchrum infra eiusdem festi octavas, centum dies

de iniuncta sibi poenitentia misericorditer relaxamus.

Datum Viterbii, septimo kalendas aprilis, pontificatus nostri anno tertio.

Dat. die 26 martii 1267, pontif. anno III.

XXII.

Regulae ac statuta observanda a canonicis et clero Ecclesiae Aniciensis (1).

SUMMARIUM

Prooemium. — Clemens antea Anicien. episcopus. — Capitulum statuta ab episcopo petit. — Capitula edita corrigit, confirmatque Clemens. — 1. Canonici saltem per horam choro intersint. — 2. Similiter clerici, qui bis in hebdomada matutinis debent interesse. — 3. Vicarii et canonici singulis diebus. — 4. Clericuli horis omnibus. — 5. Canonici pauperes. — 6. Officiarios quando eorum debeant intrare. — 7. In missa maiori quando sedendum. — 8. Omnes bis in hebdomada matutinis intersint. — 9. Clericorum numerus. — 10. Clericuli ante 20 annum non admittendi. — 11. Distributiones. — 12. Potationes et arca clericorum. — 13. Clerici non beneficiati portantis superpellicium. — 14. Dignitates et personatus. — 15. Magistri hospitalis, quid pro emendis redditibus solvere debeant; — 16. Iique, qui beneficium aliquod consequuntur. — 17. Distributiones inter praesentes. — 18. Distributionum cura quibus assignanda. — 19 et 20. Aliae assignationes ad dictos emendos redditus faciendae, et quoad absentes. — 21. In dignitat. constituti quid solvere debeant pro dictis distribution. faciendis. — 22. Fructus vacantium praebendarum per annum servitio chori assignandi. — 23. Distributiones aliae. — 24. 25. Distributio quando faciendae et augmentanda. — 26. Distributio officium facientibus. — 27. 28. 29. Praebendae sacerdotales, diaconales et subdiaconales. — 30. In suo non servientes officio puniendi. — 31. Capitulum ad campanae sonum. — 32. Illud vero ter in hebdomada cogendum. — 33. In quo praevaleat maior et sanior pars. — 34. De residentia et hospitibus. — 35. 36. Beneficiorum pluralitas damnata. — 37. Cappellani non-

(1) Ex Martène Thes. Anecd., tom. II, col. 476.

nisi ex clericis Ecclesiae assumendi. — 38. Superpellicium quibus non concedendum. — 39. Quibus datur fidei iuramentum praesent. — 40. Clerici bona ecclesiae defendere teneantur. — 41. Consilium contra conclericos non praesent. — 42. Magister Scholarum sit canonicus, eique assignetur praebenda. — 43. Clerici antequam recipiantur examinandi. — 44. Canonici cum celebratur officium extra chorum non sint. — 45. Diffamati ab altaris servitio removendi. — 46. Modestia in choro. — 47. Et extra chorum. — 48. Stabularii et albergarii. — 49. Per plateas honeste ac semper cum socio incedendum. — 50. 51. 52. Habitus. — 53. Tabernaculis non frequentent; — 54. Nec choreas. — 55. De campanario. — 56. 57. De applicatione innovationum. — 58. Decanus eligendus sit in sacris. — 59. Dignitates obtinentes ad sacros ordines promoveantur. — 60. In sacris non constituti ad electionem episcopi non vocandi. — 61. Cura canonicorum quibus commissa. — 62. Magister scholarum et abbas Casae Dei statuta faciant observare. — 63. Cura temporarium vacantis episcopatus duobus committenda. — Perpetua horum statutorum observantia, nullis obstantibus, etc.

Clemens episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Inter caeteras sollicitudines, quibus animus noster iugiter ad diversa trahitur, frequenter ad statum Aniciensis Ecclesiae vertimus apostolicae considerationis intuitum, et multiplex ratio nos invitat, ut ad ipsam specialis affectionis animum habeamus. Non enim sumus, nec esse debemus immemores, quod in illa dudum honoris incrementa suscepimus, in ea promoti fuimus ad episcopalis apicem dignitatis, apud illam aliqua tempora aetatis nostrae percurramus, ut inde, faciente Domino, cum gradatim habuerimus ad altiora progressum, respiciamus eandem Ecclesiam more patris, ut filiam, et in mente nostra ferventi desiderio geritur, ut Ecclesia ipsa spiritualiter et temporaliter augmentetur, ac in omnibus prospere dirigatur. Porro quia consuetudines et conditiones eius agnovimus, et ibidem aliqua vidimus, quae decentiorem modum in observantiis exigebant, cordi nobis ad-

modum extitit, ut utile et... consilium apponere curarem. Verum cum dilecti filii, capitulum eiusdem Ecclesiae, venerabili fratri nostro Aniciensi episcopo commisissent, ut vice ipsorum statueret, ordinaret et faceret, quae ad conservandum et reformandum prosperum et honestum ipsius Ecclesiae statum competenter et cognosceret pertinere, ac idem episcopus et tres Ecclesiae praefati canonici, quos ipse sibi super hoc adiunxit de ipsius capituli voluntate, prout eis visum extitit super aliquibus providissent, nos illa, quae sub certis videbantur ordinasse capitulis, praesentata nobis diligenti examinatione discessimus, et eis, iuxta studium apostolicae providentiae limae correctionis expositis, quamplura solerter adiecinus et quaedam exinde iussimus resecanda. Consideratis autem omnibus, quae circa praemissa fore praevidimus attendenda, statuta quaedam et ordinationes edidimus in forma adnotatas, quae in praedicta Ecclesia iubemus et volumus perpetuis temporibus observari.

1. Quare, de apostolica plenitudine potestatis, statuimus et ordinamus, quod quilibet Aniciensis Ecclesiae et in dignitate seu personatu quolibet constitutus, chorum ipsius Ecclesiae semel ad minus in die ingredi teneatur et ibidem alicui horae canonicae interesse diei, et quod de caetero de illis quatuor solidis podiensis monetae, qui pro liberatione claustrum conueverant singulis canonicis exhiberi, cuiuslibet eorum dentur duo; reliqui vero solidi ratione illius horae cui interfuerit liberentur unicuique. Quod si non interfuerit, nequaquam percipiat, et loco quotidianarum distributionum, quae dari solent in horis, in posterum habeantur. Hoc autem salvo, quod in theologia nunc et in posterum studentibus quantum ad hos duos solidos nullum praevudicium generetur, quos etiam percipiat, qui praesens in civitate Aniciensi per absentiam, vel per aliam iustam causam forsitan impeditus, ipsum chorum ingredi non valebit.

Capitulum statutum ab episcopo petit.

Capitula edita corrigi, confirmari.

Canonici cui saltem per horam choro intersint.

Similiter clericus, qui his ca hebdomada matutinis debent interesse.

Vicarii et canonici singulis diebus.

Clericuli horis omnibus.

Canonici pauperes.

2. Item quod quilibet clericus eiusdem Ecclesiae semel ad minus in die chorum ipsum teneatur intrare, et alicui horae canonicae, in qua etiam distributiones infrascriptae non fient, et bis in hebdomada matutinis officiis interesse; alias ipsa die qua defecerit, vel proxima qua post defectum huiusmodi clericus primum liberabitur, superpellicii ipso facto sit liberatione privatus. Eo salvo, quod de vicariis canonicis pauperibus et clericulis inferius est statutum.

3. Item, quod omnes vicarii et cappellani cappellarum et canonici pauperes eiusdem Ecclesiae singulis horis diurnis intersint, cum ad hoc sint specialiter deputati, praesertim toti missae, horae primae, et ipsi (1) primae horae nonae, et vespere, et completorio, et ter ad minus in hebdomada intersint matutinis, et si defuerint in una horarum praedictarum, in media liberatione superpellicii ipso facto, in duabus vel pluribus tota liberatione diei eiusdem vel proxima, in qua post defectum huiusmodi primum liberabitur, priventur, nisi infirmitate impediti fuerint vel alia iusta causa. Omnes etiam praedicti teneantur ibidem ad residentiam personalem.

4. Item, clericuli omnibus horis intersint, et si duabus horis diurnis vel nocturnis defecerint, priventur liberatione superpellicii ipsa die. Et si succentor negligens fuerit circa correctionem eorum, die illa, qua ipsos non correxerit negligentes, claustrum liberatione puniatur (2). Et si legitime monitus, in negligentia huiusmodi perseveraverit, amoveatur ab officio succentoris per capitulum memoratum.

5. Item, quod canonici pauperes circa officiantam ecclesiam, et sepulturam canonicorum maiorum ipsius Ecclesiae se habeant ex antiqua observantia, sicut debent: si defecerint per se vel per vica-

(1) Fors. sextae (Martino). (2) Liberatio superpellicii est distributio quae singulis fit clericis qui divinis officiis intersunt; Liberatio vero claustrum est illa quae iisdem fit ratione praebendae (Ducange).

rium minime serviendo, amittant duodecim denarios Viennenses, quos recipiat departiendos eis, qui huiusmodi officium pro eis fecerint die illa, nisi iusta et necessaria causa extiterit impediti.

6. Item, quod officiatores quibus officium chori iniungitur matutarum et vesperarum ante finem classis (1), et in principio introitus missae, chorum ipsum teneantur intrare; itaut ille, cui officium committeretur, nisi tunc intraverit, vel in officio huiusmodi defecerit, si praesens est canonicus in medio claustrum, liberatione superpellicii puniatur diei eiusdem vel illius, in qua liberari contigerit, quae liberationes suppleti officium huiusmodi deputentur.

7. Item, quod in missa maiori clerici vel canonici existentes in choro sedere minime incipiant ante epistolam, nisi ultima ipsius missae oratione completa.

8. Item, quod quilibet sive canonicus sive clericus, vel in dignitate, bis in septimana ad minus teneatur interesse, scilicet matutinis, processioni et missae defunctorum: alias in liberatione superpellicii diei sabbathi septimae eiusdem vel sequentis diei, in qua proximum liberabitur, si forte ipsa die sabbathi liberari non contigerit, puniatur, nisi absentia, infirmitate, vel alia iusta causa valeat excusari.

9. Item, quod sit certus numerus clericorum in ipsa Ecclesia, scilicet decem, ultra quem numerum praecentor sine consensu capituli amodo nullum ponat sive introducat in Ecclesia memorata.

10. Item, quod idem praecentor aliquem clericulum non possit facere, seu clargastrum (2), donec vigesimum annum attingat, nisi alias talis arbitrio capituli appareret, quod merito deberet fieri ante tempus praedictum, nec etiam aliquem clericulum faciat seu introducat de novo postquam tempus attingerit memoratum, et nisi sufficiens idoneus exa-

(1) Classus est signum ad officium, quod cum omnibus campanis pulsatur. (2) Clericum.

Officiatores quando chorum debeant intrare.

In missa maiori quando sedendum.

Omnes bis in hebdomada matutinis intersint.

Clericorum numerus.

Clericuli ante 20 annum non admittendi.

1. capitulum.

Clemens ante Anicien. episcopus.

minatus prius in officio Ecclesiae sit inventus.

Distributiones.

11. Item, quod ad distributiones illis omnibus portantibus in dicta Ecclesia superpellicium, qui horis canonicis in praefato choro intererint, faciendas assignet episcopus ipsius Ecclesiae centum libras Viennenses censuales, vel semel centum libras Viennenses pro se et successoribus solvere teneatur.

Potationes et archa clericorum.

12. Item, quod potationes et archa clericorum chori servitio deputentur, prout alias cum fiebant distributiones huiusmodi factum fuit: ita quod capitulum ipsius Ecclesiae faciat valere dictas potationes seu bevendas quinquaginta libras Viennenses: clerici vero alias quinquaginta libras Viennenses archam praedictam supplendosi quid defuerit de summis praefatis.

Clerici non beneficiati portantibus superpellicium.

13. Item, quod quilibet clericus portans nunc et etiam in futurum superpellicium in Ecclesia memorata non habens aliud officium vel beneficium ibidem praeter superpellicium, teneatur assignare infra sex annos decem solidos podiales debitaes, vel solvere decem libras podienses pro emendis redditibus ad servitium dicti chori, et interim, donec assignaverit, solvat quindecim solidos podienses annuatim.

Dignitates et personatus.

14. Item, quod tam in dignitatibus seu personatibus constituti, quam canonici et alii clerici, qui, ultra superpellicium, aliquod officium seu beneficium in ipsa habent Ecclesia, viginti solidos podienses intra sex annos singuli teneantur in redditibus assignare, vel solvere viginti libras podienses pro redditibus emendis exinde, et interim donec assignaverint vel solverint, dictos viginti solidos annuatim persolvant. Quae omnia tam de his, qui nunc sunt, quam de his, qui in posterum fuerint canonici vel clerici in ipsa Ecclesia, vel etiam dignitates inibi seu personatus habentes, volumus observari.

Magister hospitalis eiusdem loci, qui nunc est, et quilibet qui in posterum pro tempore fuerit ultra, id

quod ut simplex clericus dare tenetur, ratione magisterii decem solidos podienses det ad idem servitium annuatim.

tibus solvere debeant;

16. Item, quod quilibet clericus seu clericulus, qui ex tunc, seu in futurum superpellicium de novo portabit, et quilibet, qui in canonicum eiusdem Ecclesiae fuerit receptus, vel dignitatem vel personatum adeptus, nihil percipiat de liberationibus superpellicii vel praebendae, prima liberatione dumtaxat excepta, donec ad idem servitium centum solidos Viennenses clericus, canonicus vero, sive fuerit dignitatem seu personatum adeptus, solverit decem libras: quas summas praedictorum quilibet solvere sit adstrictus.

Illos, qui beneficium aliquod consequuntur.

Distributiones inter praesentes.

17. Item, quod de praefata pecunia ad ipsius chori servitium deputata singulis canonicis, clericis, clericulis ac in dignitate seu personatu quolibet constitutis, qui in ipso choro singulis intererint officiis matutinis, dentur duo denarii podienses, et tantundem his, qui intererint missae maiori; illis etiam, qui vesperis, distribuatur tantundem.

Distributionum cura quibus assignanda.

18. Item, quod annuatim, tempore quo creantur baiuli clericorum, recipiendi et distribuendi dictos denarios et rationem reddendi cura duobus viris idoneis a capitulo et ipsis clericis committatur, praestito ab eis personaliter iuramento, prout ab aliis clericorum baiulis fieri consuevit de praedictis fideliter adimplendis.

Alias assignationes ad dictos emendos redditus faciendas;

19. Quod ad distributiones solis canonicis et constitutis in dignitate seu personatu etiam faciendas, ipsorum quilibet, qui nunc sunt vel pro tempore fuerint, ratione praebendae, necnon et succentori eiusdem Ecclesiae infra quinque annos assignent, viginti solidos podienses pro redditibus emendis persolvant, interim nihilominus donec assignaverint vel solverint, ipsos viginti solidos annis singulis soluturi.

Et quoad absentem.

20. Item, quod tertia pars eorum omnium, absentes, et residentiam minime facientes, de Ecclesia seu bonis ipsius

Ecclesiae qualiacumque annuatim percipiunt servitio chori pro emendis redditibus ad dictas distributiones faciendas canonicis deputetur: absens vero quantum ad hoc intelligatur, qui per sex menses continuos in dicta Ecclesia minime residebit, nisi studii, peregrinationis, infirmitatis, vel alia iusta causa fuerit impeditus: et haec etiam omnia intelligantur tam de canonicis, quam de aliis dignitates, personatus, officia, pensiones, terras vel ecclesias in ipsa Ecclesia vel eius ratione habentibus ubicumque, et tam de praesentibus quam de futuris.

In dignitatibus constituti quid solvere debeant pro dictis distributionibus faciendis.

21. Item, quod dignitates seu personatus, officia, terras seu pensiones habentes in ipsa Ecclesia, vel ratione eiusdem, qui nunc sunt, vel pro tempore fuerint, in sui ratione ultra ea, quae ut canonici et clerici tenentur facere, prout superius continetur, decanus scilicet, praepositus et abbas, seu ipsorum quilibet, ad faciendas distributiones easdem, solvant viginti libras Viennenses, et in posterum solvere teneantur. Abbas vero Sancti Petri de Turre quindecim. Abbas Sancti Evodii decem, praecentor decem, thesaurarius decem libras, foris decanus maior centum solidos, minor vero foris decanus quinquaginta solidos, cellerarius quinquaginta, sescalcus quinquaginta solidos, punctuarius quindecim solidos, marglarius decem solidos, thuribularius decem solidos, sacrista Altaris Crucis decem solidos, sacrista Altaris Dei et Sancti Iacobi viginti solidos. Terrarii autem ipsius Ecclesiae seu pensiones habentes, quicumque sint vel fuerint in futurum, sive canonici simplices sive personatus et officia obtinentes, dent annuatim centesimam partem omnium reddituum, quos ratione ipsius Ecclesiae percipiunt, hoc salvo nihilominus quod de absentibus superius est statutum.

22. Item, quod fructus praebendarum, dignitatum et personatum, abbatibus dum-

taxat exceptis, beneficiorum et officiorum quorumlibet eiusdem Ecclesiae, necnon Ecclesiarum et terrarum, ad cuiuscumque collationem pertineant, ex quo vacaverint, scilicet primi anni a vacationis tempore computandi, et quamdiu vacaverint, si ultra annum vacare contigerit, chori servitio pro emendis redditibus deputentur ad distributiones faciendas eisdem: ita quod ipsorum canonicorum baiulus, vel quem ipsum capitulum ad hoc elegerit, recipiendi et distribuendi canonicis dictos denarios curam geret, et rationem reddendi, ut superius est expressum, hoc salvo quod.... in eo de ipsarum praebendarum vacantium fructibus consuevit ab antiquo recipere, ex hoc nullum praedictum generetur.

Fructus vacantium praebendarum per annum servitio chori assignandi.

Distributiones abbas.

23. Item quod de dicta pecunia distributionibus faciendis canonicis, et in dignitatibus constitutis, ut dictum est, superius deputata, singulis canonicis et in dignitatibus et personatibus constitutis, qui interim matutinis officiis singulis diebus dominicis, Mercurii et Veneris dentur, ultra praedicta, sex denarii podienses; his vero qui maiori missae intererint, quatuor; illis etiam, qui vesperis intererint tantummodo; illi insuper tantundem habeant, qui quandocumque toti missae B. Mariae Virginis intererint horae primae.

Distributiones quando faciendae.

24. Item, quod eadem distributiones dandae in missa, prout superius continetur, nec canonicis, nec clericis dentur, nec aliis quibuslibet, donec ipsius missae Agnus Dei fuerit decantatum. Et si antea inde exierit aliquis ex eisdem absque causa rationabili, nec postea ad eandem missam redierit, de distributionibus eiusdem missae aliquam non recipiat portionem.

Et augmentum.

25. Item, quod si pecunias dictarum distributionum faciendarum, vel solis canonicis, et in dignitate seu personatu constitutis, vel etiam clericis in ipsa Ecclesia superpellicium portantibus universis, ut supradictum est, aut etiam redditus contingeret in posterum augmen-

tari, distributiones etiam, prout commodius fieri poterit, augmententur.

Distributio officiorum facientibus.

26. Item, quod canonicus officians in choro praedicto qualibet vice percipiat sex denarios podienses, clericus vero canonicus supplens defectum, vel etiam alias officians, quatuor habeat de communibus distributionibus supradictis.

27. Item, quod in ipsa Ecclesia duae praebendae proxime inibi vacaturae postquam illi, qui iam in canonicos recepti, ibidem praebendas fuerint assecuti, sint sacerdotales et hebdomadales, ultra illas quatuor, quae sunt et esse debent sacerdotales in ea, et praebendam etiam, quam tenebat ibidem iamdudum Guillelmus de Monte Revello senior, quae sacerdotalis extitit ab antiquo, seu etiam sex diaconales praebendae, illa quam tenet ibidem Petrus Aspasi, quae diaconalis extitit, inclusa, et sex subdiaconales, quas habentes officium per se vel per concanonicum diebus solemnibus, et novem lectionum festis, serviendo maiori altari, adimpleant, prout a succentore ordinabitur iuxta ordinem vicis suae, et ibidem residentiam faciant personalem.

Praebendae sacerdotales, diaconales et subdiaconales.

28. Item, quod subdiaconis et diaconis canonicis praedictis ipsi altari maiori servientibus, clericali subdiaconi et clerici diaconi, qui assistere in ipso officio tenentur eisdem, recipiant quod consueverunt recipere ab antiquo.

29. Item, quod ipsi diaconi et subdiaconi canonici supradicti de dictis distributionibus duodecim denarios podienses percipiant diebus singulis quibus, ut dictum est, exercent officium, praeter alias distributiones praefatas.

In suo officio servientes officio percipiendi.

30. Item, quod ipsi diaconi et subdiaconi canonici, qui in officio suo praedicto per se vel concanonicum non deservierint illa die in media liberatione claustrum, vel quam primum liberabitur, puniantur: quae liberatio supplenti defectum eius in officio huiusmodi deputetur.

31. Item, quod quocumque cano-

nicos dictae Ecclesiae et dignitates seu personatus habentes super capituli tractatibus contigerit in ipso capitulo convenire in unum, pulsetur tribus vicibus campana ad haec specialiter ab ipso capitulo deputanda, prout in aliis Galliae Ecclesiis observatur, post cuius pulsationem tertiam, in his, quae praesentes expediri consueverunt, procedatur, aliorum absentia non obstante, et valeant quae facta fuerint ab eisdem.

Capitulum ad campanae sonum.

32. Item, quod ter ad minus in hebdomada, diebus scilicet Lunae, Mercurii et Veneris, ipsi canonici et dignitates seu personatus habentes in capitulo conveniant de negotiis ac de utilitate Ecclesiae tractaturi: ita quod post horae primae exitum, ter vel quater tantummodo pulsetur ad ianuam, post cuius tertiam pulsationem vel quartam, succentore sine dilatione ad eam, sicut moris est, cum processione eunte, ipsa campana tunc incontinenti pulsetur, et ab illis, sicut dictum est, qui venient, procedatur.

Illud vero ter in hebdomada cogendum.

33. Quod in ipsis tractatibus et negotiis, sicut iuris communis esse dignoscitur, stetur maiori et saniori parti ipsius capituli partis, non obstante minus rationabili contradictione minoris, seu quod contrarium ibidem servatum est hactenus per abusum, ita tamen quod voluntas canonicorum ipsorum non singulariter extra capitulum, sed in capitulo ipso communiter saltem, et officiorum quorumlibet collatio amodo palam et non occulte in ipso fiat ab his ad quos spectat ordinatio eorumdem.

In quo praevaleat maior et sanior pars.

34. Item quod dignitates, seu personatus, officia, terras et pensiones habentes nunc, vel etiam in posterum habituri, teneantur ibidem residentiam facere personalem et tenere hospitia, scilicet decanus, praepositus et abbas, seu ipsorum quilibet ad minus cum sex clericis superpellicium portantibus, vel canonicis Ecclesiae memoratae, quorum liberationes percipiant, sicut hactenus fieri con-

De residentia et hospitibus.

suevit. Abbas autem Sancti Petri de Turre cum quatuor, abbas Sancti Evodii cum tribus; thesaurarius vero et praecentor, unusquisque eorum cum tribus; quilibet vero canonicus habens quadraginta libras Viennenses in redditibus qualitercumque ab ipsa Ecclesia vel de bonis eiusdem, ultra suam praebendam, cum duobus, nisi absens fuerit idem canonicus causa studiorum; quod si quis in dignitate vel personatu constitutus de terris ipsius Ecclesiae dictas quadraginta libras haberet, ratione earum, clericorum etiam numerum teneatur augere, ultra illum quem tenebantur habere ratione dignitatis ipsius.

Beneficiorum pluralitas damnata.

35. Item, quod si quis canonicus habens nunc, vel habiturus in posterum terras eiusdem Ecclesiae dignitatem ibidem adeptus fuerit, vel personatum, ipso iure vacent terrae ipsae praedictae.

36. Item, quod nullus clericus in civitate Aniciensi praefata duas possit canonicas seu praebendas habere, scilicet in maiori Ecclesia et in collegiatarum aliqua aliarum; sed vacet ipso iure prima, postquam secundam fuerit assecutus: his tamen exceptis, qui iam sunt in utraque recepti.

Cappellani non nisi ex clericis Ecclesiae assumendi.

37. Item, quod nullus amodo constituatur ad serviendum cappellae vel altaribus eiusdem Ecclesiae, nisi sit ipsius Ecclesiae clericus, qui teneatur chori servitio interesse.

Superpellicium quibus non concedendum.

38. Item, quod nulli in ipsa Ecclesia superpellicium concedatur, nisi de legitimo matrimonio, bonae famae, sanus corpore, videlicet membrorum non patiens maculam vel laesionem enormem, vel alias morbo incurabili non laborans, et conversationis existat honestae, nec aliquam religionem ingressus, habens etiam unde possit commode sustentari; alias dum residens fuerit, providere, qui ipsum introduxerit egenum, teneatur eidem.

39. Item, quod quilibet clericus cui modo superpellicium concedatur, iuret

capitulo ipsius Ecclesiae fidelitatem servare; et tam iura ipsius Ecclesiae bona fide defendere, quam universitatem etiam clericorum ipsorum.

Quibus datur fidel iuramentum praestent.

40. Item, quod quilibet clericus ipsius Ecclesiae bona eiusdem Ecclesiae et clericorum ipsius pro posse defendere teneatur, nec contra eam consilium vel auxilium audeat impertiri, quod si legitime monitus, contra fecerit, superpellicio spoliatur.

Clerici bona Ecclesiae defendere teneantur.

41. Item, quod nullus canonicus vel clericus quicumque ipsius Ecclesiae contra concanonicum vel conclericum pro extraneis praestet publice consilium vel iuvamen.

Consilium contra Conclericos non praestent.

42. Item, quod magister scholarum eiusdem Ecclesiae quicumque pro tempore fuerit, amodo sit eiusdem Ecclesiae canonicus, et quod praebendam percipiat, iuxta suae receptionis ordinem sibi debitum, sine tamen eorum praedictorum, qui iam recepti expectant praebendas vacaturas ibidem: qui legere in facultate theologica et facere personalem continuam residentiam, necnon tenere hospitium ad minus cum tribus clericis ipsius Ecclesiae ibidem teneatur; ita quod interim, etiam antequam praebendam fuerit assecutus, distributiones chori sicut unus ex aliis canonicis habeat, quindecim tamen denariis podiensibus, quos de liberatione claustrum ab antiquo consuevit accipere, computatis, ad quas distributiones sicut et alii canonici teneantur conferre, ut superius est expressum. Si vero idem magister absque praefati licentia capituli se voluntarie absentavit, fructus scholasticae amittat, quamdiu absens fuerit, qui tunc et etiam cum ipsam scholasticam vacare contigerit, et cum caeteris bonis ipsius successoribus debeant fideliter et absque diminutione qualibet conservari. Quod si per capitulum legitime monitus, absens non redierit, per ipsum capitulum amoveatur omnino et alii idoneo conferatur; eidem autem scholasticae de terris ipsius Ecclesiae ad collationem decani

Magister scholarum sit canonicus, etque assignetur praebenda.

spectantibus, usque ad annum valorem quinquaginta librarum Viennensium, consuetis canonicis eiusdem conferri, si vacaret ad praesens, vel quam primum ad id se offerret facultas, non obstante si pro aliis super assignandis seu conferendis terris huiusmodi direximus scripta nostra, quibus volumus auctoritate praesentium praeiudicium generari, per episcopum eiusdem Ecclesiae, volumus et praecipimus auctoritate apostolica assignari, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo: ita quod collatio scholasticae eiusdem, quae nunc ad decanum Aniciensis Ecclesiae cum certo canonicorum numero pertinet concedi, cum consensu ipsius capituli vel maioris partis, vel sanioris partis in ipso facienda capitulo, prout in ipsorum canonicorum creationibus consuevit fieri, pertineat ad eandem.

Clerici antequam recipiantur examinandi.

43. Item, quod clerici qui amodo portabunt superpellicium in Ecclesia memorata, examinentur prius, an sint idonei in legendo et cantando officio Ecclesiae, per aliquem virum discretum ad hoc per ipsum capitulum deputandum. Aliter non introducantur, illis tamen exceptis, de quibus ipsi capitulo alias videbitur expedire.

Canonicus cum celebratur officium extra chorum non sinit.

44. Item, quod nullus canonicus, clericus, vel etiam in dignitate, seu personatu quolibet constitutus, cum divina officia in choro ipsius Ecclesiae cantabuntur, in plano seu platea eiusdem Ecclesiae extra chorum ipsius, a choro scilicet, seu altari Crucis versus maius altare, nisi forte transeundi necessitate vel peregrinorum occasione, stare, ire audeat vel sedere, nisi in capellis, vel subtus altare Dei Ecclesiae memoratae.

Diffamati ab altaris servitio remouendi.

45. Item, quod si qui publici concubinarij vel lucra exercentes inventi fuerint inhonesta, vel si qui servitio altaris seu custodiae deputati, praedicto de incontinentiae vitio fuerint diffamati, ab altaris servitio et Ecclesiae expellantur.

46. Item, quod omnes tam canonici,

quam clerici quicumque praedictae Ecclesiae in choro cum divina officia celebrabuntur, in stando et sedendo honeste se habeant, non ridendo, non loquendo, non confabulando, sed debitum silentium continendo, gestum congruum, faciem et corpus honestum ostendant.

Modestia in choro.

47. Item, quod extra chorum infra ipsam Ecclesiam nullus clamare, rixari, seu inverecunde ad invicem, vel cum mulieribus, seu cum aliis inhonestis personis confabulari audeat, nec per viam currere, seu currendo transire.

Et extra chorum.

48. Item, quod stabularii, seu albergarii eiusdem loci nihil amodo percipiant in his, quae altaribus Ecclesiae offerunt peregrini, nec ad ipsa altaria eos ducant, nec aliqui alii ipsos peregrinos clamando maxime inducant seu attrahant ad ipsius Ecclesiae altaria vel capellas.

Stabularii et albergarii.

49. Item, quod nec canonici, nec clerici quilibet cum habitu Ecclesiae claustrii limites transgredi praesumant, nec per claustrum, seu villam, sine cappa vel mantello extra hospitium incedant, nec publice per villam canonicus sine clerico, vel alia honesta persona, nec clericus sine socio, nec ibi in carreria, seu platea publica, sine competenti habitu, stare seu sedere praesumat.

Per plateas honeste, ac somper cum socio incedendum.

50. Item, quod nullus canonicus vel clericus quilibet sine cappa vel mantello argando, seu tabardo per civitatem Aniciensem audeat equitare, nec manticam seu torseriam post se deferre.

Habitus.

51. Item, quod portantes de novo amodo superpellicium in ipsa Ecclesia habeant raubam novam ad minus, scilicet superpellicium et cappam Ecclesiae, si ibidem voluerint residere.

52. Item, quod ipsi clerici vel canonici cum habitu Ecclesiae palam non deferant chirotecas, nec caligis albis utantur, nec supertunica scissa, seu partita a latere deferant, nec cappas quarum capucia alterius coloris existant, nec cum capellis, seu coffis lineis apparentibus incedant ibidem.

53. Item, quod amodo canonicus vel clericus aliquis ipsius Ecclesiae Aniciensis tabernas non intret, nec domos eis contiguas, causa in eis potandi seu comedendi, maxime mense augusti iuxta abusum antiquum.

Tabernas non frequentent.

54. Item, caligis rubeis, maxime tempore paschali, pannis de serico transgulatis seu reatis amodo non utantur, nec anulos publice deferant, nec choreas cum laicis aut mulieribus intrare praesumant.

Nec choreas.

55. Item, quod ille qui institutus est ad pulsandas campanas campanilis maioris Ecclesiae memoratae, novas etiam teneatur pulsare campanas horis debitis et diebus, iuxta ipsius Ecclesiae observantiam et arbitrium duorum honestorum virorum, quos ad hoc dictum capitulum duxerit deputandos, ipsorum nihilominus arbitrio, si circa hoc negligens aut rebellis extiterit, puniendus.

De campanario.

56. Item, quod liberationes superpellicii ipsius Ecclesiae quas amittent canonici vel clerici quilibet eiusdem, vel alii in dignitatibus constituti incidentes in poenam iuxta ordinationem praemissam, chori servitio deputentur recipiendae per illos, quibus cura recipiendi denarios dictis deputatis distributionibus committetur. Liberationes vero claustrii quas amittent canonici, vel in personatibus constituti, ipsorum specialibus distributionibus applicentur.

De applicatione innovationum.

57. Item, quod quicumque, sive canonicus, sive clericus, vel in dignitate seu personatu quolibet constitutus in poenam amissionis liberationis claustrii vel superpellicii in toto vel in parte incidens iuxta ordinationem praesentem, eam ex certa scientia receperit seu recipi fecerit, vel recepto pro ipso ab alio, liberatoribus non restituerit, quam primum habebit certificatus super hoc facultatem, ex tunc per mensem ab ingressu Ecclesiae et perceptione liberationis superpellicii sit ipso facto suspensus,

et nisi legitime monitus restituerit, omni beneficio ipsius Ecclesiae spoliatur.

58. Praeterea statuimus et auctoritate apostolica confirmamus, quod nullus nisi constitutus in sacris in decanum diocesis Ecclesiae possit amodo eligi seu assumi, nec aliter alicui de ipso decanatu apostolica seu quavis auctoritate alia valeat provideri, decernentes, quod secus actum fuerit non valere.

Decanus eligendus sit in sacris.

59. Item, quod tam idem, quam praepositus eiusdem Ecclesiae in sacerdotes, abbates vero saeculares in diaconos; habentes officia, scilicet praecantor et thesaurarius, foris decani in subdiaconos, qui nunc sunt et pro tempore fuerint, sine dilationis medio statutis temporibus faciant promoveri, alioquin quousque adimpleverint, dignitatibus, officiis et beneficiis huiusmodi, eo ipso sint penitus suspensi. Quod si suspensionem huiusmodi per sex menses sustinuerint, ipsi eos esse privatos volumus, ea ex tunc vacare decernentes omnino per eos, ad quos spectat illorum ordinatio seu collatio, libere ordinanda, aut etiam conferenda.

Dignitates oblinentes ad sacros ordines promovantur.

60. Item, quod nullus canonicus maior viginti quinque annis postquam per quinquennium canonicus extiterit Ecclesiae supradictae, Sede Aniciensis vacante, ab ipso capitulo ubicumque fuerit, ad electionem vocetur episcopi, nisi ad sacros ordines promotus, nec ex hoc possit dicere se contemptum. Ad eam tamen veniens admittatur.

In sacris non constituti ad electionem episcopi non vocandi.

61. Item, sane cum super cura canonicorum ipsorum, ac constitutorum in personatibus seu dignitatibus quibuscumque, necnon clericorum quorumlibet et familiarum ipsorum orta fuerat dubitatio longis temporibus retroactis, adeo ut ex hoc error quidam non absque animarum ipsorum periculo procedere videretur, statuimus, ut decanus ipsius Ecclesiae, qui nunc est, et pro tempore fuerit, curam ipsorum omnium, necnon aliorum, quae ad hospitale Beatae Mariae eiusdem

Cura canonicorum quibus commissa.

loci praediorum pertinent, habeat, quam per se et alios, quos ad haec idoneos noverit, et illa tantummodo, quae ad forum poenitentiale pertinent, exerceat; videlicet confessiones audiendo et poenitentias iniungendo: ad ea, quae iudiciallem indaginem, iurisdictionem seu correctionem alias exigunt, potestatem suam minime extensurus. Episcopus vero Aniciensis ipsius decani curam iuxta hunc modum, qui eidem decano circa praedictos traditur, gerere debet et habere. Magister vero hospitalis pauperum praedictorum, qui nunc est et pro tempore fuerit, curam ipsorum pauperum ac donatorum hospitalis eiusdem et aliorum habeat, quam a decano recipendam praedicto, per se et alios idoneos, de quibus secundum Deum viderit expedire, valeat exercere.

62. Caeterum quia parum prodesset statuuisse praemissa, nisi conatibus contrariis praesumentium obvietur, ordinamus et volumus, quod magister scholarum praefatus et dilectus filius abbas monasterii Casae Dei ordinis Sancti Benedicti Claromontensis dioecesis, qui pro tempore fuerint, vel alter eorum, per se vel alios, seu alium requisiti super hoc, possint et debeant ad praedicta omnia et singula inviolabiliter observanda per censuram ecclesiasticam et poenas etiam alias moderatas auctoritate nostra contradictores cogere quoslibet ac rebelles, quod fideliter exequendum eisdem in virtute obedientiae iniungimus et districto praecipimus et mandamus.

63. Ordinamus insuper, quod quandocumque in posterum sedem contigerit Aniciensem vacare, dictum Aniciense capitulum duos vel tres de ipso collegio viros idoneos et omni suspitione carentes sine morae dispendio assumere teneatur, quibus ab ipso cura administrandi bona universa episcopatus ipsius, quamdiu vacaverit, committatur: ita tamen quod illi, qui ad onus huiusmodi assumuntur, sine dilatione qualibet de bonis

ipsis mobilibus inventarium facere teneantur, ac interdicto eis cuiuslibet alienationis genere de conservando et defendendo fideliter bona et iura episcopatus et etiam de tenendo seu exercendo iustitiam, per se vel per alios, necnon de reddenda administrationis suae futuro episcopo ratione, cum restitutione bonorum, quae deductis necessariis expensis ad eos pervenerint, sub obligatione honorum suorum promittant eidem capitulo recipienti pro eodem episcopo, praestito super hoc ab eis ad sancta Dei Evangelia corporaliter iuramento: super quibus omnibus confici volumus publicum instrumentum. Quam etiam rationem, si ipsam Sedem diutius vacare forsitan, quod absit, contigerit, teneantur ipsi capitulo reddere, de sex mensibus in sex menses. Ad suscipiendum autem officium huiusmodi per subtractionem beneficiorum, quae ab ipsa obtinebunt Ecclesia, possit et debeat idem capitulum compellere quoslibet refractores.

Praedicta autem omnia statuimus observanda non obstantibus aliquibus aliis consuetudinibus vel statutis eiusdem Ecclesiae hactenus observatis, seu quibuscumque privilegiis vel indulgentiis ab Apostolica Sede quibuscumque personis, locis, dignitatibus vel ordinibus generaliter vel specialiter sub quacumque verborum forma concessis, aut etiam concedendis, per quae nullum contra praemissa volumus obstaculum interponi, seu si aliquibus communiter et divisim ab eadem Sede indultum existat vel contingat in posterum indulgeri, quod interdicti, suspendi, vel excommunicari non possint per litteras apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem, et qualibet alia indulgentia dictae Sedis generali vel speciali cuiuscumque tenoris existat, per quam effectus praesentium possit quomodolibet impediri, et de qua in eis fieri debeat mentio specialis.

Perpetua horum statutorum observantia, nullis obstantibus, etc.

Nulli ergo omnino hominum etc.
Datum Viterbii, quarto nonas iunii, pontificatus nostri anno tertio.

Dat. die 2 iunii 1267, pontif. anno III.

XXIII.

Quod in toto ordine fratrum Praedicatorum divinum officium ubique uniformiter, prout ordinatum fuerat, recitetur (1).

SUMMARIUM

Exordium. — Uniformitas officii antea in ordine non servabatur. — A Fr. Umberto ad eam redactum. — Firmatur a Papa.

Clemens episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis magistro, et fratribus ordinis Praedicatorum, salutem et apostolicam benedictionem.

Exordium.

Consurgit in nobis spiritualis multitudo laetitiae, quando personas debita divino cultui qualitate virtutum cernimus foederari et hoc in votis habere potissimum, ut ad divini honorem nominis, in eis ita vigeat sanctae studium unitatis, quod status earum sit firma pace ac devotione tranquilla praeditus, et super iis, quae regularis requirit honestas, semper appareat salubriter ordinatus: occurrente hinc inde gratulandi materia, dum in personis huiusmodi sic una splendet fides mentium et pietas actionum, ut hoc de ipsorum religione famosa possit assumi praeconium, quod in se decus habeat perfectae pulchritudinis, et prorsus ab omni macula decentissime sit immunis. locundo siquidem spiritu petitionis vestrae seriem audivimus continentem, quod cum praeclarus ordo vester a mari usque ad mare, iam per Christi gratiam suos palmites extendisset, propter varias diversarum provinciarum consuetudines contingebat divinum officium in ordine ipso uniformiter non servari. Quapropter vos tamquam ministri Dei mites et humiles,

Uniformitas officii antea in ordine non servabatur

(1) Ex Regest. Vatic.

ac saluberrimae unitatis sincerissimi amatores, laudabiliter meditando, quod huius praetextu differentiae, aliquid affectibus sanctis oppositum, vel forte scandali gravis occasio in ordine ipso poterat evenire, dilecto filio fratri Umberto, quondam magistro eiusdem ordinis, concorditer commisit, ut ipse praedictum officium ad illam uniformitatem reduceret, quam universitas fratrum ipsius ordinis per orbis terrae latitudinem reverenter et humiliter observaret. Verum cum tandem praedictus frater officium ipsum iuxta commissionem huiusmodi prudenter ordinaverit, et decenter vos in tribus capitulis generalibus praedicti ordinis ex tunc immediate sequentibus diligenti deliberatione praehabita statuistis, ut ordinatio huiusmodi per universas partes ipsius ordinis debeat observari. Quare humiliter petebatis a nobis, ut super hoc apostolici muniminis firmitatem adiacere dignaremur. Nos itaque vestris supplicationibus inclinati, ordinationem eandem, sicut provide facta est, ratam et firmam habentes, eam, quam in domibus vestris propriis dumtaxat observari statuimus, auctoritate apostolica confirmamus et praesentis scripti patrocinio communitus, districtius inhibentes, ne aliquis, sine speciali licentia Sedis Apostolicae, circa praedictum officium contra confirmationis et constitutionis nostrae ac ordinationis praedictae tenorem aliquid immutare praesumat.

Nulli ergo omnino hominum etc.

Datum Viterbii nonis iulii, pontificatus nostri anno tertio.

Dat. die 7 iulii 1267, pontif. anno III.

XXIV.

Contra christianos ad iudaeorum ritum transeuntes, ac iudaeos christianos eisdem ad id trahentes.

SUMMARIUM

1. Contra christianos iudaizantes — 2. Procedi mandat. — 3. Et contra iudaeos, qui illos ad hoc induxerint.

A Fr. Umberto ad eam redactum.

Firmatur a Papa.

Clemens episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis fratribus Praedicatorum et Minorum ordinum in quibus haereticas pravitatis, auctoritate Sedis Apostolicae deputatis, aut in posterum deputandis, salutem et apostolicam benedictionem.

Contra christianos iudeos et hereticos
 § 1. Turbato corde audivimus et nar-
 ramus, quod quamplurimi reprobi christiani, veritatem catholicae fidei abnegantes, se ad ritum iudeorum damnabiliter transtulerunt. Quod tanto magis reprobum fore dignoscitur, quanto ex hoc Christi nomen sanctissimum, quadam familiari hostilitate, securius blasphematur.

Procedi mandatur.
 § 2. Cum autem huic pesti damnabili, quae, ut accepimus, non sine subversione praedictae fidei nimis excrescit, congruis et festinis deceat remediis obviari, universitati vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus terminos vobis ad inquirendum contra haereticos auctoritate Sedis Apostolicae designatos, super praemissis, tam per christianos, quam etiam per iudeos, inquisita diligenter et fideliter veritate, contra christianos, quos talia inveneritis commisisse, tamquam contra haereticos procedatis.

Et contra iudeos, qui illos ad hoc inducunt.
 § 3. Iudeos autem, qui christianos utriusque sexus ad eorum ritum execrabilem hactenus inducere, aut inveneritis de caetero inducentes, poena debita puniatis. Contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo. In vocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

Datum Viterbii septimo kalendas augusti, pontificatus nostri anno tertio.
 Dat. die 26 iulii 1267, pontif. anno III.

XXV.

Confirmatio litterarum Innocentii PP. IV, per quas ille, revocatis iis, quae Fridericus rex in Sicilia egerat, nonnulla statuerat ad libertatem et disciplinam ecclesiasticam in idem regnum reparandam (1).

(1) Ex originali edidit Gttauila, Access. ad Hist. Cassinens., tom. II, pag. 717.

Clemens episcopus servus servorum Dei, universis Christi fidelibus praesentes litteras inspecturis, salutem et apostolicam benedictionem.

Tenorem quarundam litterarum felicis recordationis Innocentii Papae quarti praedecessoris nostri in eius regesto reperitum praesentibus de verbo ad verbum fecimus annotari, qui talis est:

Innocentius episcopus servus servorum Dei. Ad observantiam et memoriam perpetuam.

A diebus Friderici alumni nequitiae etc. (Vide super. in Innoc. constit. XVII, pag. 537).

Datum Viterbii idibus octobris, pontificatus nostri anno tertio.

G. de Assisio.

Ph. de Sancto Atlanto.

Locus † sigilli plumbei.

Dat. die 15 octobris 1267, pont. anno III.

XXVI.

Mitigatio et declaratio regulae fratrum ordinis Sanctissimae Trinitatis redemptionis captivorum (1).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Urbanus Regulae examen tribus praelatis commisit, — 2. Qui eam correxerunt, — 3. Et hoc a Pontifice confirmatur. — Tenor Regulae. — Mitigatio regulae. — De votis fratrum. — De praelati nomine. — De divisione bonorum, — Et redemptione captivorum. — De titulo monasteriorum. — De fratrum numero. — De vestibis et lectulis. — De cruce in vestibis. — De equitaturis. — De abstinentia et ieiuniis. — De itineribus. — De mutua inter fratres charitate. — De infirmorum cura. — De hospitum et pauperum, — Et manuum labore. — De silentio in choro, — Et refectorio, — Et modestia ubique servandis. — De capitulo cuiusque domus, — Et correctione. — De electione ministri, eiusque munere, qualitatibus et depositione. — De novitiis, eorumque receptione. — De oratione communi infirmis, etc. — De horis canonicis et rasura. — Clausulae.

(1) Vide Innoc. III, Constit. XVII, pag. 133, Constitut. LXIX, pag. 234. Honorii Constit. VI, pag. 315. Gregorii IX Constit. XLII, pag. 483.

Clemens episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis ministro maiori, et fratribus universis ordinis Sanctae Trinitatis, et captivorum, salutem et apostolicam benedictionem.

Exordium.

In ordine vestro, eiusque professoribus, quos sincere diligimus, id semper haberi quaerimus, ut assiduis spiritualibus potissime, ac temporalibus etiam incrementis proficiant et honestatis fructus delectabiles proferant et honoris; unde recte agimus, si iis, quae ad haec promovenda et ex consultae deliberationis sunt providenda, ut inconcussa in posterum permaneant, auctoritatis robor apostolicae adhibemus.

Urbanus Regulae examen tribus praelatis commisit.

§ 1. Dudum sane, ut accepimus, vobis fel. rec. Urbano Papae praedecessori nostro exponentibus, quod praetextu observantiae statutorum et regulae ipsius ordinis, plerumque dubitationes oriebantur fratribus, ex quo ipsis habentibus conscientias scrupulosas, circa divinorum executionem et utilitatem procuracionem temporalium, ordini praefato difficultatem damnosam frequenter ingeri contingebat, ac super hoc vobis per apostolicam postulantiibus providentiam subveniri, dictus praedecessor venerabili fratri nostro episcopo et dilectis filiis Sancti Victoris et Sanctae Genovefae abbatibus Parisiensibus, suis dedit litteras in mandatis, ut ipsi facientes sibi praedicta statuta et regulam exhiberi, ac diligenter examinantes eadem, corrigerent et statuerent circa ipsa, prout, secundum Deum, ipsorum saluti et utilitati memorati ordinis cognoscerent expedire.

Qui eam correxerunt.

§ 2. Verum episcopus et abbates praedicti, facientes sibi statuta et regulam huiusmodi exhiberi, ac ea examinantes, iuxta formam sibi traditam diligenter illa correxerunt, et circa ipsa nonnulla etiam statuerunt, prout secundum Deum, praedictorum ministri et fratrum saluti et utilitati eiusdem ordinis, ipsis visum extitit expedire, sicut in litteris inde con-

fectis, sigillatis sigillis episcopi et abbatum praedictorum plenius continetur.

§ 3. Nos itaque vestris supplicationibus inclinati, quod per eodem episcopum et abbates proinde factum est in hac parte, ratum habentes et firmum, illud auctoritate apostolica confirmamus; tenores litterarum ipsarum de verbo ad verbum facientes praesentibus annotari, qui talis est:

CAP. I.

In nomine Sanctae et Individuae Trinitatis. Fratres domus ordinis Sanctae Trinitatis et Captivorum, sub obedientia praelati domus suae, qui minister vocabitur, in castitate et sine proprio vivant.

Qui fratres extra domos suae professionis mitti non valeant, nisi pro scandalis manifesta poenitentia indigentibus, et pro allevatione domorum suarum, et pro nova domo aedificanda, et in hoc solo casu, provideatur eis tamquam illius domus professis. Omnes res, undecumque licite veniant, in tres partes dividantur aequales, et in quantum duae partes sufficiunt, exequantur ex illis opera misericordiae, cum sui ipsorum et eis necessario famulantium moderata sustentatione. Tertia vero pars reservetur ad redemptionem captivorum, qui sunt incarcerati pro fide Christi a paganis, vel dato pretio rationabili pro redemptione ipsorum et pro redemptione paganorum captivorum, ut postea rationabili commutatione et bona fide redimatur christianus pro pagano, secundum merita et statum personarum. Cum vero pecunia data fuerit, vel aliquid aliud (licet specialiter et proprie ad certum usum) semper de consensu illius qui dederit, si praesens fuerit, tertia pars separetur, nisi donator per se ipsum vel procuratorem idoneum, fratrem, vel alium, id in usus domus expendat. Si vero donator absens fuerit, ita quod commode non possit eius assensus haberi, vel alias de eius voluntate constare, ut in hoc casu via melior et tutior teneatur, rei datae tertia pars separetur, exceptis terris,

Et hoc a Pontifice confirmatur.

Mitigatio regulae.

De votis fratrum, De praelati nomine.

De divisione bonorum.

Et redemptio captivorum.

pratis, vineis, nemoribus, aedificiis, nutrituris et huiusmodi. Fructus enim inde exeuntes, deductis expensis, secundum rationabiles estimationes ministri et fratrum, in tres partes dividantur aequales; sed quae paucas vel nullas recipiunt expensas, omnes dividantur. Cum vero panni, calceamenta vel minuta huiusmodi, quibus sit necesse uti, quae vendi, vel conservari non expedit, data fuerint, vel a se ipsis habuerint, non dividantur, nisi ministro domus et fratribus visum fuerit expedire. De quibus singulis dominicis diebus, si fieri potest, in capitulo deliberetur. Si tamen praedicta, ut panni, terrae, nutriturae, seu minuta venderentur: pretium inde proveniens, in tres partes ut supra dividatur. De nemoribus autem, foenis pratorum, straminibus agriculturarum, et fructibus arborum, pecorum et hortorum, ad usus necessarios liceat fratribus accipere. Si quid vero de praedictis vendi contigerit vel de fructibus arborum potus fieri: tertia pars reddatur captivis, secundum formam superius annotatam. Si domus, vel quaecumque alia, a quovis licite sub quocumque nomine fratribus conferantur, donatoribus exponatur, qualiter de bonis suis tres debeant facere portiones: et si donator voluerit in tres dividi, dividantur, et si non, non dividantur. Quae autem usque modo fratribus collata sunt, secundum quod de voluntate donatorum ea receperunt, liceat eis de ipsis dispo- nere, et voluntatem donatorum pro posse suo adimplere. Fructus vero collectos de bonis postea acquisitis, deductis expensis, secundum quod de aliis supradictum est, dividere tenebuntur. De illis, quae in Ecclesia offeruntur, vel alio modo apportantur, ut vestimenta, panni serici, oblationes et huiusmodi, ipsi Ecclesiae in suis necessariis, ut libris, cera, oleo et aliis eiusdem ornamentis, provideatur: quod autem supererit, dividatur. Si domus, terrae, possessiones, vel alia, unde redditus proveniunt vel conservandis fru-

ctibus sunt necessaria, calamitate aliqua vel casu destruantur, liceat fratribus de communibus bonis, praedicta in statum debitum reformare; et hoc de consensu maioris ministri vel eius vicarii seu visitatorum illius provinciae. Si tamen pro fratrum congrua sustentatione, necessitas exegerit, huiusmodi divisio ex bonis indifferenter relictis, arbitrio ministri provincialis, pro tempore existentis, relinquatur; dummodo illa non ad alios usus, quam ad redemptionem et pauperum subventionem, ac hospitalium reparationem seu constructionem, ac fratrum ordinis sustentationem convertantur, et sic ultra tertiam partem huiusmodi, absque alicuius conscientiae scrupulo, percipere ipsi fratres et levare valeant.

CAP. 2.

Omnes Ecclesiae istius ordinis (quas fratres sibi aedificaverint) intitulentur nomini Sanctae Trinitatis, et sint plani operis. Tot fratres possint esse in una cohabitatione tam clerici quam laici, quot ministris et fratribus uniuscuiusque domus visum fuerit expedire; quorum unus procurator sit, qui non procurator, sed minister, ut dictum est, nominetur, cui fratres repromittere ac impendere obedientiam teneantur. Omnibus fratribus suis sicuti sibimet, iuxta posse domus, prout unicuique opus fuerit, minister fideliter administret. Vestimenta sint lanea et alba, excepta cappa, quae honestatis causa, bruni coloris erit, quam etiam, dum ad partes infidelium pro redimendis captivis se contulerint, de suorum superiorum licentia, mutare possint. Et liceat eis habere pelliceas, prout uniuscuiusque exposcit necessitas, et braccas, quas iacentes non deponant. Iaceant in laneis, ita quod plumea fulera vel culcitrae, in domibus propriis, id est, in quibus ad manendum fuerint deputati, nisi in aegritudine laborantes et de foris venientes, et hoc extra dormitorium, minime habeant. In aliis vero domibus sui ordinis et alibi

De titulo monasteriorum.

De fratrum numero.

De vestibus et lectulis.

ubicumque, sive in itinere, sive in peregrinatione fuerint, poterunt iacere fratres in talibus lectis, quales eis fuerint praeparati, ita tamen quod tunicas non deponant. Cervical vero cum cossino, ad sustentationem capitis, permittantur habere. In cappis et caputiis fratrum imponentur signa, videlicet crux in pectore, cuius brachium, quod vadit in longum, sit de panno rubeo, illud autem quod vadit in transversum, sit caerulei coloris. Calceamenta habeant clausa et ordinata, ita tamen quod genua non excedant, nisi sint equitantes. Liceat fratribus equos ascendere et equitaturas tales habere, quales poterint et sibi viderint expedire, dum nimis notabiles non existant.

CAP. 3.

Vinum sumendum a fratribus taliter temperetur, ut sobrie sumi valeat. Ieiunent a propinquiore dominica festo beati Martini hyemalis, usque ad Nativitatem Domini, et a quinquagesima usque ad Pascha. Insuper et aliis temporibus anni, omni sexta feria, nisi festivitas novem lectionum intervenerit, vel octavae; ita tamen, quod a quinquagesima usque ad Pascha in cibo quadragesimali ieiunent, et alia ieiunia, quae consuevit Ecclesia celebrare. Potest tamen quandoque minister ieiunium cum discretionem relaxare, propter aetatem vel viam, vel aliam iustam causam, vel etiam, facultate inspecta, augmentare. Carnibus datis ab his, qui foris sunt, vel sumptis de propriis nutrituris vel etiam emptis, vesci liceat tantum dominicis diebus, a Pascha usque ad dominicam propinquoerem festo B. Martini hyemalis, et a Natali usque ad septuagesimam, et in Nativitate et Epiphania Domini et in Ascensione Domini et in Assumptione et Purificatione B. Mariae et in festo Omnium Sanctorum et in minutionibus et infirmitatibus. Possunt tamen ministri cum fratribus suis, de carnibus edendis, extra refectorium et in via, ex iusta et rationabili causa, dispen-

De cruce in vestibus.

De equitaturis.

De abstinentia et ieiuniis.

sare, liceatque fratribus sagimine vesci. Ac insuper, si qualitas temporis et monasteriorum necessitas id exegerint, aliam in ipso refectorio (Adventus tamen et aliis a iure prohibitis temporibus exceptis) carnibus huiusmodi vesci possint. Liceat etiam nutrituras emere et nutrire. Cum vero in itinere sive peregrinatione fuerint, si quid eis datum fuerit, inde vivant, et residuum in tres partes dividant. Tamen si fuerint in via, profecti ad redimendum captivos, quicquid eis datum fuerit, totum debent ponere in redemptione captivorum, praeter expensas. In civitatibus, in villis sive castellis, in quibus proprias domos habuerint, nihil omnino extra domos illas, nisi forte in domibus religiosis, etiamsi a quovis rogentur et cum archiepiscopis, episcopis et regibus, si invitati fuerint, comedant, vel bibant, nisi forte aquam in domibus honestis, nec pernoctare praesumant extra huiusmodi domos, nisi forte aliquorum fuerint magnatorum vel praelatorum officii deputati. Numquam in tabernis vel in huiusmodi inhonestis locis habitent, comedant vel bibant. Qui autem hoc praesumpserit, iuxta arbitrium ministri, maiori vel minori vindictae subiaceat.

CAP. 4.

Talis sit charitas inter fratres, clericos et laicos, ut eodem victu, vestitu, dormitorio, refectorio, et eadem mensa utantur. Infirmi seorsum dormiant et comedant. Ad quorum curam habendam, conversus aliquis laicus, sive clericus deputetur, qui ea, quae necessaria fuerint, inquiret et ministret, sicut fuerit ministrandum. Moneantur tamen infirmi, ut lauta, sive nimium sumptuosa cibaria non requirant, commoda potius et salubri moderatione contenti. Cura hospitum et pauperum et omnium euntium et redeuntium, uni de discretioribus et benignioribus fratribus iniungatur, qui audiat eos, et ut expedire viderit, charitatis solatium administret. Requirit tamen ab illis quos

De itineribus

De muqua inter fratres charitate.

De infirmorum cura.

Hospitum et pauperum.

crediderit admittendos, si iis, quae fratribus apponuntur, velint esse contenti. Ad lauta quidem, sive nimium sumptuosa cibaria non oportet quemquam admitti; quaecumque tamen praestanda sunt, cum hilaritate praestentur, et nulli maledictum pro maledicto reddatur. Si quis tamen, et maxime religiosus, ad hospitandum advenit, benigne suscipiatur, et charitative iuxta posse domus illi subministratur. Avenam tamen, vel aliud loco avenae hospitibus dare non teneantur, si fuerint in civitate vel oppido, ubi venalis inveniatur, nisi forte religiosi sint hospites, vel tales, qui ad manus non habeant et emere non possint. Si autem hospites venalem non invenerint, et in domo, qua suscepti fuerint, inveniatur, congruenter eis praebetur. Nullus frater clericus aut laicus sit (si fieri potest) sine proprio officio. Si quis vero laborare noluerit et potuerit, iuxta arbitrium ministri, canonice puniatur, cum Apostolus dicat: Qui non laborat, non manducet.

CAP. 5.

Silentium semper observent in choro, nisi frater alicuius fratris vel alterius forte confessionem in dicto loco audiat. Pauca etiam verba in choro sub silentio et sine strepitu, propter aliquam iustam causam, loqui poterunt. In refectorio et in dormitorio silentium observabunt: nisi necessitas aliqua, vel iusta causa eos ad loquendum compellat: in quo casu paucis verbis et submissa voce loquentur. Extra vero praedicta loca liceat eis loqui temporibus aptis submissa voce, humiliter et honeste. Ubique sermo eorum sit honestus et sine scandalo. Similiter, et eorum omnis status, gestus, vita, actio et omnia alia honesta in eis reperiantur.

CAP. 6.

Capitulum, si fieri potest singulis diebus dominicis in singulis domibus, minister cum fratribus suis teneat, et de negotiis domus, et domui suae, sive fra-

tribus datis, et familiae, nomine ordinis, datis, ut ad redemptionem captivorum tertia pars deputetur, fratres ministro, et minister fratribus rationem fideliter reddant. Similiter singulis dominicis diebus, si fieri potest, exhortatio fiat, et quid credere aut agere debeant, simpliciter moneantur. De omnibus rebus et clamoribus, fratres in capitulo iudicentur. Nullus fratrum fratrem suum in publico accuset, nisi bene possit probare; qui autem hoc fecerit, poenam subeat quam reus subiret, si convinci potuisset, nisi minister ex causa cum eo dispensare voluerit. Si quis scandalum vel aliquod huiusmodi fecerit vel (quod absit) se invicem percusserint, iuxta arbitrium ministri, maiori vel minori vindictae subiaceat. Si quis frater in fratrem peccaverit, scilicet contra fratrem, idem, eo solo sciente, qui iniuriam passus est, sustineat patienter, licet sit innocens: et cum quieverit commotio animorum, benigne et fraterne commoneat et corripiat eum usque ter, inter se et ipsum solum, et poenitentiam agere de commisso, et a similibus in posterum abstinere. Qui si non audierit, dicat ministro, et ille corripiat eum secrete, secundum quod viderit saluti eius expedire. Qui vero scandalum movit, si per se emendare voluerit, totum ante pedes scandalizati, petens veniam, se extendat: et si semel nec sufficit, usque ter illud idem faciat. Si vero hoc in publicum venerit, quaecumque secuta fuerit poenitentia, haec sit prior, scilicet, ante pedes ministri, petendo veniam, totius corporis extensione, et postea secundum arbitrium ministri emendetur. Generale capitulum semel in anno celebretur, quod fieri debet dominica quinta post Pascha. In quo capitulo quolibet anno correctores maioris ministri eligantur, qui una cum maiori ministro vel eius vicario, corrigendi et definiendi omnia, quae corrigenda et definienda sunt in generali capitulo, tempore ipsius capituli, et etiam visitatores constituendi

(Et correctiones.)

in diversis provinciis, et locum futuri generalis capituli assignandi, habeant potestatem. Nullus vero simplex frater ad generale capitulum accedat, nisi vocatus a maiore ministro, vel missus a suo proprio ministro, vel aliquam iustam causam in ministrum suum praetenderit, quam si in capitulo generali non fuerit prosecutus, ad arbitrium maioris ministri et correctorum canonice puniatur. Si pro necessitate domus debitum aliquod fuerit contrahendum, prius in capitulo fratribus proponatur, et cum eorum consilio fiat et assensu, ut sic suspiciones et murmura evitentur. Si quis de substantia domus violentiam fecerit, et ad iudicem oportuerit referri, non ante hoc fiat, quam charitative ille a fratribus moneatur.

CAP. 7.

Electio ministri per commune consilium fratrum clericorum fiat. Nec eligatur secundum dignitatem generis, sed secundum vitae meritum et sapientiae doctrinam. Ipse vero, qui eligitur, sive maior sive minor minister, sacerdos sit et professus; maior vero minister postquam electus fuerit, secundum formam in regula hac annotatam, ipsius ordinis curam plene habeat et libere gerat, prout hactenus extitit observatum et consuetum, fratrumque omnium congregationum confessiones audire et absolvere ab omni transgressione regulae sua possit auctoritate. Minor vero minister omnium fratrum domus suae audiat confessiones, dummodo verecundia repetiti excessus occasionem minime praebet tardius praelatis suis vel minus pure quam deceat, confitendi. Sollicite vero minister provideat, ut praecepta regulae, sicut caeteri fratres, per omnia teneat. Postquam vero electus fuerit, si ex culpa deponi meruerit, per maiorem ministrum, convocatis tribus vel quatuor ministris minoribus, si commode infra tres dietas a loco valeant inveniri, et si commode

haberi non possint, assumptis secum tribus vel quatuor fratribus eiusdem ordinis, viris religiosis et honestis, de eorum consilio et assensu deponatur, et alius, qui dignus sit, loco eius subrogetur. Si vero pro remotione terrarum, vel alia causa rationabili, maior minister hoc facere non potuerit, vices suas ministris minoribus magis religiosis committat. Si vero duo vel tres, pro locorum distantia, haberi commode non possint, per aliquem ministrum virum religiosum et honestum, cum tribus vel quatuor fratribus religiosis hoc fiat, et quod illi fecerint, auctoritate maioris ratum habeatur. Maior vero minister, si pro excessibus suis corrigendus vel deponendus fuerit, per quatuor vel quinque ministros eiusdem ordinis magis religiosos hoc fiat, qui tamen auctoritate generalis capituli ad hoc eligi debent.

CAP. 8.

Si quis huius ordinis frater esse voluerit, primo per annum in habitu fratrum cum expensis suis, praeter victum, omnibus suis retentis, in ordine pro Deo deserviat. Et post annum, si bonum et conveniens ministro domus et fratribus videatur et illi, recipiatur; nil tamen pro receptione sua exigatur. Si quid tamen gratis dederit, recipiatur, dum tamen tale sit, de quo non videatur Ecclesiae periculum imminere. Si vero de cuiusquam moribus visum fuerit dubitandum, prolixior de eo habeatur probatio. Si ante professionem aliquis se intemperanter habuerit, et impatiens disciplinae, ad arbitrium ministri non emendaverit mores suos, tribuatur ei modeste licentia, cum omnibus quae attulit, recedendi. In ordine vero aliquis non recipiatur, antequam annum vigesimum videatur complevisse. Professio vero post annum in arbitrio ministri relinquatur.

CAP. 9.

Pignora non accipiant, nisi decimas, cum licentia sui episcopi, de manu laici;

Et manuum labore.

De silentio in choro.

Et refectorio.

Et modestia ubique servandis.

De capitulo casusque domus.

De novitiis, eorumque receptione.

De oratione communi laicis, etc.

iramenta non faciant, nisi magna necessitate, cum licentia sui magistri, vel iussi ab episcopo suo, vel ab aliquo vices apostolicas gerente, et hoc pro honesta et iusta causa. Si quod vitium in re, quae venditur, notum fuerit, indicetur emptori. Ipsa die, qua infirmus apportatus fuerit, de peccatis suis confiteatur ministro vel ei cui minister iunxerit et communi- cet, et omnia alia sacramenta ecclesia- stica percipere valeat ab eodem. Omni secunda feria, praeterquam in octava Paschae et Pentecostes, et Natalis Domini, et Circumcisionis Domini, et Epiphaniae, et praeterquam in festiuitatibus novem lectionum, et in octava Sanctorum, et aliarum festiuitatum, finita missa pro fidelibus, fiat absolutio fidelium defunctorum in coemeterio. Singulis quoque noctibus, ad minus in hospitali coram pau- peribus, pro statu et pace Sanctae Ro- manae Ecclesiae et totius christianitatis, et pro benefactoribus, et pro his pro quibus generalis Ecclesia consuevit orare, communis fiat oratio.

CAP. 10.

In regularibus horis morem B. Vi- ctoris observent, exceptis fratribus ser- vitis principum et praelatorum deputatis et fratribus itinerantibus; exceptis etiam pausatibus et prolixitatibus et vigiliis, quae, occasione laboris vel paucitatis ser- vientium, poterunt eis remitti de con- silio priorum et religiosorum virorum, ad hoc in suo generali capitulo a suis mi- nistris vel fratribus specialiter electorum. Propter paucitatem etenim suam tantas pausatibus psallendo facere non tene- buntur, nec ita tempestive surgere. In rasura similiter ordinem S. Victoris se- quantur clerici: laici vero barbas non radant, sed eas ad modum templariorum vel conversorum Cisterciensium crescere permittant.

§ 4. Nulli ergo omnino hominum li- ceat hanc paginam nostrae concessionis, constitutionis et confirmationis infringere

vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem etc.

Datum Viterbii septimo idus decem- bris, pontificatus nostri anno tertio.

Dat. die 7 decembris 1267, pont. anno III.

XXVII.

Translatio festi Sancti Ianuarii, quod Neapolis celebrari consueverat decimo- tertio kalendas octobris ad septimum idus maii (1).

SUMMARIUM

Proemium. — Festi translatio. — Clausulae.

Clemens episcopus servus servorum Dei, vene- rabili fratri archiepiscopo, et dilectis filiis capitulo Neapolitan., salutem et apostolicam benedictionem.

Ante thronum divinae clementiae fi- deles Christi sanctorum piis adiuti saf- fragiis ad eorum colenda festiva solemnia eo debent ferventius excitari, quo, talium patronorum fulvi praesidiis, potiora glo- riosae retributionis praemia promerentur. Nos quoque vigilis more pastoris oves gregis dominici curae nostrae commissas, quas cupimus in loco Pascuae collocari, ad eorundem Sanctorum trahimus liben- ter obsequia, ut nullis familiaribus curis impliciti, illos in conspectu Domini de- vota veneratione collaudent.

Volentes igitur, ut beatus Ianuarius apud Ecclesiam Neapolitanam, quae in ipsius honore dicitur dedicata, in eius maxime festiuitate fidelium laudibus so- lemniter extollatur; attendentesque, quod decimotertio kalendas octobris, quo solet huius festi solemnitatis celebrari, singuli vindemiarum occupati laboribus ab Ec- clesiarum visitationibus necessario retra- huntur, festiuitatem eandem, ut omnes liberius in eiusdem Sancti gloria, iubilo devotae incunditatis exultent, octavo idus maii, statuimus de apostolica plenitudine

(1) Ex Regest. Vatic.

potestatis in Ecclesia praedicta deinceps annis singulis celebrandam.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae constitutionis in- fringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesump- serit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum.

Datum Viterbii nonis ianuarii, ponti- ficatus nostri anno tertio.

Dat. die 5 ianuarii 1268, pontif. an. III.

XXVIII.

Sententia in Conradinum, qui ob spreta apostolica monita regni Hierosolymitani iuribus privatur (1).

SUMMARIUM

1. Ut Romanum affectarit imperium: — Re- gium nomen Siculum occupavit: — Tur- barit Ecclesiae pacem, etc. — Imperia apo- stolica solemniter ipsi data. — 2. Vetu- tum Italiae proceribus, ne ullum cum eo foedus inirent, sub certis poenis. — 3. Aliae indictae singulis ordinibus poenae. — 4. Ac sententia denunciata postmodum contra inobedientes. — 5. Dies Conradino a Pontifice indicta, ut se Sedi Apost. prae- sentaret. — 6. Vetitus in Italiam ingressus, nisi forte vellet se eidem Sedi praesen- tare; — 7. Sed cum Pontificis imperia vio- larit, praesertim armatus Veronam ingre- diens, — Excommunicatus denunciatur cum suis a Clemente. — 8. Iussus Verona atque Italia discedere, — Regnumque Si- ciliae non affectare sub poena amittendi regni Hierosolymitani. — 9. Poenae eius fautoribus intentatae. — 10. Conradinus iussa omnia apost. transgreditur. — Pa- piam cum armatis accedit. — 11. Desigitur anathemate. — Regni Hierosolymitani iu- ribus exiit. — 12. Postulatur iudicio: — Ni pareat, declaratur ad omne regnum inhabilis. — Eisdem poenis subiiciuntur eius fautores. — 13. Loca, quae favent Conradino, censuris percussa. — Hae vero sententiae a solo Pontifice dissolvendae.

(1) Ex Raynaldo ann. 1268, § 4.

Clemens episcopus servus servorum Dei, ad cer- titudinem praesentium, et memoriam futuro- rum.

§ 1. Dudum ad Apostolicae Sedis per- lato notitiam, quod Conradinus, nepos quondam Friderici olim Romanorum im- peratoris, inconsultae nimis et temerariae ambitionis spiritu concitatus, non solum ad obtinendum Romanum conabatur im- perium, sed sibi regnum Siciliae intitu- lare non veritus, sub eiusdem regni ti- tulo sibi nomen regium adscribebat: quodque cum aliquibus inimicis Eccle- siae diversarum Italiae partium scelestas iniens factiones suas, per civitates et loca varia sub praemissa intitulatione, tyario regiae maiestatis impressas litteras desti- nando, turbare pacem ecclesiasticam ac populum commovere in nostrum, et ip- sius Ecclesiae ac charissimi in Christo filii nostri Caroli regis Siciliae illustris discrimen et praeiudicium nitebatur; nos in festo Dedicacionis basilicae beatorum apostolorum Petri et Pauli, pontificatus nostri anno secundo, in hac maiori Ec- clesia Viterbiensi, praesente tunc mul- titudine copiosa fidelium, de fratrum no- strorum consilio, eidem Conradino distri- cte praecepimus, ut a praemissis penitus abstineret, districtius inhibentes, ne similia ulterius praesumeret, aut quomodolibet usurparet. Prohibuimus etiam universis et singulis, ne praedicto Conradino sicut regi Siciliae scriberent, nec ab ipso lit- teras velut a rege, aut sub praemissis intitulatione, denominatione seu impres- sione recipere, neve in eum, ut in Si- ciliae regem intenderent, nec eum armis vel sine armis, facto vel verbo, aut quo- modolibet ad turbandum Ecclesiae Ro- manae pacem vel contra praedictum re- gem Siciliae praestarent ei auxilium, consilium vel favorem.

§ 2. Specialiter marchionibus, comi- tibus, baronibus, comitatibus et univer- sitatibus castrorum, villarum et quorum- cumque locorum Italiae prohibuimus ex-

Ut Romanum affectarit imperium.

Regium nomen Siculum occupa- vit.

Turbavit Ec- clesiae pacem etc.

Imperia apo- stolica solemniter ipsi data.

Vetitum Italiae proceribus, ne ullum cum eo foedus inirent, sub certis poenis.

De huius ca- nonicis et sa- sura.

Clausulae.

presse, ne ipsius Conradini dominio vel regimini esse supponerent, aut eum, vel pro ipso, sive in favorem, ipsius alium in potestatem admitterent vel rectorem, quocumque nomine censeretur, vel ei, sive alii pro ipso, aut in favorem ipsius in se, terras seu districtos suos, dominium vel aliquod posse concederent, nec societatem, coniurationem aut foedus inirent cum illo seu alio in suum auxilium vel favorem; illos vero, qui secus quacumque machinatione facerent cuiuscumque forent praesentiae, dignitatis aut status, excommunicationis sententiam, quam ex tunc in eos tulimus, incurere volumus ipso facto.

Alio indictae
singulis ordina-
bus poenae.

§ 3. Praelatis quoque omnibus praediximus, quod si contra praemissa venirent, ecclesiasticis eos dignitatibus, prout suaderet iustitia, et reliquos clericos non praelatos beneficiis, si qua forsitan haberent, privarem et redderemus inhabiles ad habenda. Laicis etiam omnibus, ac praecipue temporali iurisdictioni Ecclesiae praefatae subiectis aperte denunciavimus, quod si huiusmodi nostram inhibitionem negligerent observare, privarem eos feudis quibuslibet, quae ab Ecclesiis aut personis ecclesiasticis obtinerent: ac vassallos, si quos haberent, a fidelit. absolveremus iuramento, si quo tenerentur eidem, et personas eorum, citra mortis et mutilationis periculum, ac bona ipsorum, itaut ea posset quilibet occupare, licenter exponere curarem. Civitates vero, communitates et universitates quascumque, quae praefatam prohibitionem nostram violare quocumque dolo, ingenio, arte vel machinatione tentarent, volumus interdicti sententiae subiacere.

An. indictae
deputata po-
stionem, contra
turbantes

§ 4. Cumque praefatus Conradinus, praecpta, inhibitiones et comminationes huiusmodi praesumptuose contemnens, nequaquam abstinens a praemissis, suos in Tuscia diceretur vicarios ordinasse, ac Siciliae se regem intulans, litteris nteretur sub intulacione ac impressione praedictis, ut terram in dicti regis prae-

indictum commoveret, scandala suscitaret, Ecclesiae turbaret pacem; pro Siciliae rege se gerens, velut rex Siciliae dicti regni partiretur officia, officiales institueret, milites sollicitaret, aliquos promissionibus alliceret, nonnullis privilegia indulgeret, quampluribus etiam dona in eodem regno concederet, sicut litterarum et privilegiorum huiusmodi, quae ad manus nostras devenerant, nos certos reddidit de praedictis inspectio; nos universas et singulas inhibitiones, denunciaciones, comminationes et sententias memoratas, de praedictorum fratrum consilio, in die Coenae Domini, pontificatus nostri anno tertio, in hac eadem Viterbiensi Ecclesia, praesente tunc multitudine copiosa fidelium, innovationes omnes, et illos, qui contra easdem inhibitiones, denunciaciones et comminationes temere veniendo, in praefatam sententiam inciderunt, ac specialiter incolas castri Sancti Miniati Lucanae dioecesis, qui spretis praedictis nostris inhibitionibus et denunciacionibus, eiusdem Conradini fautores et nuncios receperunt, denunciavimus praelibatas sententias incurrisse: ipsos nihilominus, tunc de novo excommunicationis, et castrum praedictum interdicti sententias supponentes, et praedicentes aperte nos adversus eos (nisi memoratos fautores et nuncios infra quindecim dies post instans tunc festum Resurrectionis Dominicae de praedicto castro eiicerent, ipsos nunquam recepturi, sive recepturi postmodum, et a nominati Conradini favore omnino desisterent) gravius, spiritualiter et temporaliter, prout fore putarem expediens, processuros.

§ 5. Memorato quoque Conradino iterato de ipsorum fratrum consilio districte praecipimus, ut a praemissis omnino abstinens, similia nullo modo unquam tempore attentaret: alioquin ipsum ex tunc excommunicationis sententia innodantes, citavimus eum peremptorie, quod infra festum beatorum apostolorum Petri et Pauli tunc primo venturum, quod pro perem-

Dies Conradino a Pontifice indicta, ut se Sedi Apostolicae praesentare

ptorio sibi termino assignavimus, per se, vel per procuratorem idoneum cum pleno et sufficiente mandato, apostolico se conspectui praesentaret, responsurus super praedictis excessibus, et nostris ac eiusdem Ecclesiae beneplacitis pariturus, alioquin ex tunc, ipsius non obstante absentia, procederemus gravius contra eum, prout videremus expediens, ac iustitia postulare.

Ventus in Italiam ingressus, nisi forte vellet se eidem Sedi praesentare.

§ 6. Et quia eiusdem Conradini praesumptuosa temeritas, factorumque suorum manifestis indicis revelata malitia ipsos nobis, tam ex causis praemissis, quam ex aliis de turbatione status Italiae reddebant manifesta ratione suspectos; nos, de ipsorum fratrum consilio, in festo Ascensionis Dominicae transacto novissime, in hac eadem Viterbiensi Ecclesia, multitudine praesente fidelium, eidem Conradino ingressum Italiae curavimus inhibere districtius, eo tamen salvo, quod si ad nostram praesentiam infra terminum, quem ad hoc sibi duxeramus, ut praemittitur, praefigendum, personaliter et pacifice venire vellet, mandatis apostolicis pariturus; et super hoc nos praecertificare curaret tempore opportuno, ita studeremus providere negotio, quod sibi securus ac nostris et Ecclesiae fidelibus non suspectus ad Sedem eandem pateret accessus. Quod si aliter, contra mandatum nostrum et Sedis ipsius, Lombardiam vel alias partes Italiae intrare, aut capitaneum aut militiam, seu aliam quamcumque gentem illuc destinare praesumeret; nos tam ipsum Conradinum, quam omnes illos, qui cum eo venerint taliter vel pro ipso, necnon et omnes illos, qui eum vel venientes pro eo, reciperent, seu ad ipsorum adventum vel transitum eis per se vel per alium darent auxilium, consilium vel favorem publicum vel occultum, ex tunc excommunicationis sententia duximus innodandos.

Sed cum Pontificis imperia violavit, praesentare

§ 7. Demum vero in festo dedicationis basilicae Principis Apostolorum, pro eo quod idem Conradinus praefatas nostras inhibitiones, comminationes, sententias

contemnendo, non solum a praedictis sibi tam solemniter, tam manifeste ac seriose prohibitis abstinere contempsit, se falso ac temere gerendo pro rege Siciliae, utendo sigillo, intulacione ac denominatione praemissis, et cum persecutoribus Ecclesiae ac regis Siciliae praedictorum se in diversis mundi partibus in eorumdem Ecclesiae ac regis praeiudicium et pacifici status Italiae turbationem, variis factionibus implicando; verum etiam Veronensem civitatem cum militia, elapso dudum dictae citationis termino, intrare praesumpsit, se ultra velle progredi comminans, et ad regni eiusdem invasionem intendere nimis praesumptuose proclamans, alias contra inhibitiones, comminationes et sententias praedictas temere veniendo, nos de fratrum eorumdem consilio Conradinum eundem in hac eadem Ecclesia denunciavimus latam in eum per nos, ut praemittitur, excommunicationis sententiam incurrisse, de novo nihilominus ex eisdem causis excommunicantes eundem, ac omnes et singulos, si qui ad praestandum ei super praemissis imperio sive regno auxilium, consilium vel favorem vinculo iuramenti adstrinxerunt, denuntiantes iuramento huiusmodi non teneri, et ab observatione ipsius eos nihilominus absolventes. Et si forsitan in huiusmodi propositi seu obligationis prosecutione persisterent, eos ex tunc excommunicationis sententia duximus innodandos.

sertim armatus Veronam ingro-

Excommunicatus denunciatur cum suis a Clemente

Iussus Verona, aliqui Italia ducerent.

§ 8. Memorato insuper Conradino expresse ac districte mandavimus, ut infra mensem, ex tunc computandum, de Verona et tota Italia cum omni sua gente omnino discederet, nec de imperio vel Italia, et specialiter de regno Siciliae, aut aliqua parte ipsius (in quo eum, sicut per sententiam felicitis recordationis Innocentii praedecessoris nostri in eundem avum ipsius latam in concilio Lugdunensi evidenter constat; et nos etiam tunc declaravimus aperte, ius aliquod non habere) se de caetero per se, vel per alium

Regnumque Siciliae non affectare sub poena amittendi regni Hierosolymitano.

intromitteret aliquatenus, aut aliquid in his, quae ad praedicta imperium sive regnum pertinent, contra easdem inhibitiones nostras praesumeret quomodolibet attentare. Alioquin ipsum regno Hierosolymitano et omni iure, si quod habebat in eo, apostolica ex tunc auctoritate privavimus, et vassallos eius ubilibet constitutos, ab omni iuramento fidelitatis absolvimus, si quo tenebantur eidem.

Poenae eius futuribus in-ventatae

§ 9. Omnes vero et singulos, qui eidem Conradino in praedictis praestarent auxilium, consilium vel favorem, et specialiter Ludovicum ducem Bavariae, comitem Tirolis, Bosum de Dovaria, Manfredum Malet, qui se comitem camerarium nominabat, et Conradum Frinza, quos notorium erat ipsi Conradino in praedictis assistere, ipsumque fovere; caeterosque marchiones, comites, barones et alios cuiuscumque forent dignitatis aut status, qui eius nuncios, seu litteras contra praedictas inhibitiones nostras veniendo contempserant, interdicti declaravimus sententiis subiacere: ac nihilominus de novo ex eisdem causis exigente proculdubio aucta eorum ex tanti temporis continuatione perfidia, similibus sententiis doximus innotandos. Specialiter autem terram memorati Ludovici ducis Bavariae nisi dux ipse infra duos menses, exinde computandos, prorsus a Conradino eiusdem in praemissis favore desisteret, ecclesiastico ex tunc supponimus interdicto; omnes vero marchiones, comites, barones, et alios quoslibet, cuiuscumque forent dignitatis aut status, qui eundem Conradinum, aut eius capitaneum vel militiam, seu quamcumque aliam gentem pro ipso de caetero in aliqua parte Italiae contra easdem nostras sententias, inhibitiones seu comminationes reciperent, omnibus privilegiis, indulgentiis et gratiis quibuscumque ab Apostolica Sede obtentis ex tunc apostolica auctoritate privantes, ipsos manere decrevimus omni officio et honore privatos: ita quod nullus eorum in potestatem, capitaneum, seu

rectorem, aut ad alia quaecumque officia vel honores posset assumi: et si aliqui eorum forent assumpti, sententiae latae per ipsos, si iudices, instrumenta confecta, si tabelliones essent, vel si alia quaecumque officia gererent, et omnia, quae per ipsos iudices, vel eorum auctoritate seu ministerio in iudicio vel extra iudicium fieri seu geri contingeret, carere omnino robore firmitatis, ac nullius penitus decrevimus esse momenti, et nihilominus personas eorum, citra mortis et mutilationis periculum, necnon bona mobilia exposuimus impune ab omnibus ac libere capienda: aliis etiam civitatibus et locis Italiae, quae dictos Conradinum vel capitaneum, seu gentem suam contra praefatas nostras inhibitiones, comminationes et sententias deinceps reciperent, comminantes aperte, nos ad similes privationum poenas, prout foret expediens, processuros.

U. i. i. a. d. i. n. g. i. t. i. s. i. n. s. u. s. s. e. o. m. n. i. a. p. o. s. t. t. r. a. n. s. g. r. e. d. i. t. u. r.

§ 10. Verum praefatus Conradinus, ut ad nihilum deveniat, velut aqua decurrens, ad sententias, monitiones, comminationes nostras, sicut aspis surda suas prorsus aures obturans, nec praemissis inhibitionibus acquievit, nec expavit sententias, nec monitionibus paruit, nec perversitatis suae propositum comminationibus immutavit, sed in praecipitium praecipit ruens, et praemissis excessibus illos pro viribus continuando instituit, et quos potuit nihilominus adiecit. Siquidem, contra praedictas inhibitiones, monitiones, comminationes et sententias, ingressus Italiam cum armatis, Papiam venire praesumpsit, et in tantam furoris prorupit audaciam, quod aliquas partes imperii, necnon et devotorum Ecclesiae in Lombardia terras aggredi temerariae praesumptionis conamine attentavit: licet in ipsis sui conatus initiis et temeritatis suae iam pro parte stipendia et arrhas confusionis extremas, quam proculdubio furibundus insequitur, exinde reportarit.

Papiam cum armatis accedit.

§ 11. Nos itaque memoratum Conradinum denunciantes ex causis praemissis

Defligitur anathemate

in excommunicationis et alias latas in eum sententias incidisse, de novo nihilominus ex eisdem causis de fratrum ipsorum consilio excommunicamus eundem. Denunciamus insuper eum regno Hierosolymitano et omni iure, si quod habebat in illo, apostolica auctoritate privatum; et vassallos eius constitutos ubilibet ab omni iuramento fidelitatis, si quo tenebantur ei, penitus absolutos, et terram eius ecclesiastico supponimus interdicto.

Postulatur iudicio.

§ 12. Insuper, praesente hac fidelium multitudine, dictum Conradinum aperte monemus, sibi que districte praecipimus, ut infra mensem ex nunc computandum, quem pro peremptorio sibi termino assignamus, humiliter ad nostra, et Ecclesiae mandata redire procuret, alioquin ex tunc ipsum, de praedictorum fratrum consilio, reddimus omni tempore ineligibilem, et prorsus inhabilem ad regnum quodlibet, vel imperium obtinendum: et nihilominus omnibus feudis et iuribus quibuscumque, si qua forsitan a quibuslibet tenet Ecclesiis, privamus eundem. Porro supradictas inhibitiones, comminationes et sententias innovantes, omnes et singulos, qui contra eas quocumque modo venerint; et specialiter praedictos Ludovicum ducem Bavariae, comitem Tirolis, Bosum de Dovaria, Manfredum Malet, Conradum Trinza, qui ab ipsius non destiteret favore; Fridericum praeterea charissimi in Christo filii nostri regis Castellae germanum, qui praefato Conradino favendo, insulam Siciliae, et terram memorati Caroli Siciliae regis invasit, cum omnibus complicitibus suis, necnon Willelmum de Parisiis, caeterosque, qui se contra eundem Siciliae regem, cum Saracenis Luceriae erexerunt, ac omnes alios, qui citra Pharam quamcumque terram eiusdem regis Siciliae invaserunt, omnesque complices et in hoc fautores eorum, item Guidonem Novelli, Galvanum et Fridericum Lanceam, Conradum de Antiochia et Ioannem de Marrio, pro eo quod eidem Conradino favent

Ni pareat, declaratur ad omne regnum inhabilis

Eisdem poenis eius fautores subiciuntur.

aperte, et dictum regem pro viribus impugnare conantur, caeterosque cuiuscumque sint praeminentiae, dignitatis aut status, qui contra praemissas inhibitiones, monitiones, comminationes vel sententias venire temere praesumpserunt, denunciamus in praemissas excommunicationis et alias contra fautores eiusdem Conradini latas sententias incidisse, ac de novo ex eisdem causis excommunicamus eosdem.

Loca, quae favent Conradino, censuris percussa.

§ 13. Civitates insuper, castra et loca omnia, quae Conradinum, aut eius capitaneum, vel militiam, seu quamcumque aliam gentem pro ipso receperunt hactenus vel alias praedictas nostras inhibitiones, monitiones, comminationes et sententias contempserunt, veniendo temere contra eas, et specialiter praedictum Sancti Miniati castrum aut civitatem Grosseti, quae non est dubium dicto Conradino favere; declaramus interdicti sententiae subiacere, ipsorumque castri et civitatis incolas eiusdem Conradini fautores excommunicationis vinculo innodamus; civitates etiam, castra et loca, quae de caetero ipsum Conradinum, capitaneum, militiam et quamlibet gentem suam recipere praesumpserint, ex nunc simili supponimus interdicto, contra ea spiritualiter et temporaliter gravius processuri, prout facti suadebit qualitas et viderimus expedire. Praedictas vero excommunicationis sententias prohibemus absque speciali mandato nostro, nisi forsitan in mortis articulo, relaxari, quo casu nisi absolutionis beneficium obtinentes infra duos menses, postquam restituti fuerint sanitati, de loco interdicto, si forsitan inibi fuerint recedentes, nostro se conspectui curaverint praesentare satisfacturi de suis excessibus, pro quibus huiusmodi sententias incurrerunt et nostris beneplacitis parituri, eo ipso in easdem sententias relabantur etc.

Haec vero sententiae a solo Pontifice dissolvendae.

Actum in palatio nostro Viterbiensi in die Coenae Domini, pontificatus nostri anno quarto.

Dat. mense martio 1268, pontif. anno iv.

XXIX.

Reductio privilegii Sancti Dominici et Sancti Francisci fratribus olim per Sedem Apostolicam concessi, ne alii religiosi prope eorum domum, infra spatium trecentarum cannarum, monasteria aedificare possint, ad centum quadraginta cannas (1).

SUMMARIUM

1. Exordium. — 2. Statutum antea ut non aedificarentur conventus infra cann. 300; — Ad 140 cannas reducitur.

Clemens episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Generali, et aliis ministris ac fratribus ordinis Minorum, salutem et apostolicam benedictionem.

Exordium § 1. Quia plerumque in futurorum eventibus, sic humani fallitur incertitudo iudicii, ut quod utile coniectura verisimilis, imo etiam attentata interdum consideratio pollicetur, non solum inutile, sed damnosum reperiri contingat nonnumquam, quod consulte statuitur, postmodum consultius immutatur. Hoc quippe necessitas praesentis provisionis evidenter ostendit.

Statutum antea ut non aedificarentur conventus infra cann. 300. § 2. Dudum siquidem, ut inter religiosos, potissime per nostrae diligentiae studium, aemulationis et dissensionis tolleretur occasio, et charitatis integritas servaretur, per nostras sub certa forma litteras ordinandum duximus et districtius inhibendum, quod nulli liceret ex tunc de fratrum Praedicatorum, Poenitentiae Iesu Christi, Beatae Mariae de Monte Carmelo, Haeremitarum Sancti Augustini, Sanctae Clarae, aliisque ordinibus in paupertate fundatis, nullique mulierum

(1) Ex Regest. Vatic. — Privilegium hic adnotatum legere est superius, Constit. xii, pag. 446.

de praedictis, seu quibuscumque aliis ordinibus, aliquod monasterium, ecclesiam vel oratorium aedificare seu construere, nullique saeculari seu religioso cuiuscumque professionis ecclesiam vel monasterium seu oratorium iam aedificatum in locum aliquem transferre de ordinibus memoratis, infra spatium trecentarum cannarum a vestris ecclesiis mensurandarum per aera, etiam ubi alias recte non permitteret loci dispositio mensurari, statuentes, ut quidquid contra huiusmodi ordinationis et inhibitionis nostrae tenorem ex tunc aedificatum existeret, dirueretur omnino.

Ad 140 cannas reducitur. § 3. Verum quia quod ad pacem vestram et praedictorum fratrum et ordinum provisum fuerat, non solum vobis, sed etiam multis aliis, qui propter praedictum diffusum cannarum spatium in huiusmodi ordinatione ac inhibitione contentum, quasi ab omnibus etiam solemnibus civitatibus inveniebantur excludi, ad scandalum cessisse comperimus, diversis propterea litigiorum materiis suscitatis; nos super iis cum fratribus nostris deliberatione praehabita, huiusmodi spatium de ipsorum fratrum consilio restringentes, ipsum ad centum et quadraginta cannas duximus reducendum, omnibus aliis, quae in praemissis nostris litteris continentur, in suo nihilominus robore duraturis.

Nulli ergo omnino hominum etc.

Datum Viterbii nonis iunii, pontificatus nostri anno quarto.

Datum die 5 iunii 1268.

XXX.

Quod fratres ordinis Praedicatorum Sancti Dominici, ad praelaturas extra ordinem assumpti, antequam consecrationis munus recipiant, omnia quae ab ordine habent, conventui resignent.

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Causae constitutionis. — 2. Constitutio.

XXXI.

Clemens episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis magistro, et universis prioribus et fratribus ordinis Praedicatorum, salutem et apostolicam benedictionem.

Exordium. Providentia laudabilis et salubris in cunctis vestris haberi debet operibus, ut exinde claritatem nominis in conspectu Dei et hominum habeatis.

Causae constitutionis. § 1. Cum itaque (sicut asseritis) contingat interdum, quod illi ex vobis, qui de ordine vestro ad archiepiscopatus et episcopatus et alias praelaturas ecclesiasticas assumuntur, non considerantes, quod ex professione in ipso emissa ordine, nihil habent proprium, quod sibi specialiter valeant retinere, libros et alia quae apud eos huiusmodi tempore promotionis habent, usibus propriis applicare, secumque portare praesumant, in propriae salutis dispendium, et dicti ordinis non modicum detrimentum.

Constitutio. § 2. Nos praesumptioni huiusmodi volentes salubriter refragari, universis fratribus dicti ordinis, ad huiusmodi archiepiscopatus, episcopatus et praelaturas de caetero assumendis, auctoritate praesentium districtius inhibemus, ne consecrationis munus quoquomodo recipiant, antequam libros et bona contingentia ordinem memoratum, quae apud eos tempore suae promotionis habere contigerit, prioribus et conventibus, de quibus assumpti fuerunt, cum integritate resignent, nisi forsitan iidem priores, de consensu ipsorum conventuum, usum illorum ad certum tempus eis duxerint concedendum. Alioquin eo ipso ab executione pontificalis ministerii noverint se suspensos. Inter huiusmodi autem libros non intelligimus comprehendere quaternulos et illas chartulas vel membranas, in quibus dicti fratres sibi certa notabilia cum aliis quibus privatis sermonibus collegerunt.

Nulli ergo omnino hominum etc.

Datum Viterbii quinto idus iunii, pontificatus nostri anno quarto.

Dat. die 9 iunii 1268, pontif. anno iv.

Archiepiscopi et alii praelati gratias et privilegia ordini fratrum Praedicatorum Sancti Dominici vel fratribus Minoribus Sancti Francisci interpretari prohibentur.

SUMMARIUM

Prooemium. — 1. Causae faciendae prohibitionis. — 2. Prohibitio (de qua in rubrica).

Clemens episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis magistro et fratribus ordinis Praedicatorum, et Generali ministro et fratribus ordinis Minorum, salutem et apostolicam benedictionem.

Prooemium. Ordinis vestri sacra religio, sub qua virtutum Domino in humilitate spiritus laudabiliter deservitis, promeretur, ut nos ipsum ordinem sincera diligentes in Domino charitate, illa vobis libenti animo concedamus, per quae, materia submotam gravaminis, status vestri tranquillitas procuretur.

Causae faciendae prohibitionis. § 1. Sane transmissa nobis conquisitione monstratis, quod nonnulli archiepiscopi et episcopi et alii Ecclesiarum praelati, vestris libertatibus derogantes, indulgentias seu privilegia vobis ab Apostolica Sede concessa interpretari, et ad suum intellectum trahere moliuntur (quamquam intellectum ipsum verba indulgentiarum et privilegiorum huiusmodi exprimere videantur) ac vos iuxta ipsorum interpretationem privilegia ipsa servare compellunt, in vestrum non modicum praedudicium et gravamen.

Prohibitio (de qua in rubrica). § 2. Quia vero super hoc apostolicae provisionis remedium imploras: nos vestris supplicationibus annuentes, ne praelati archiepiscopi, episcopi et praelati alii praedicta privilegia et indulgentias, sive clara, quae interpretatione non indigent, sive dubia contineant, de caetero interpretari praesumant auctoritate praesentium districtius inhibemus, volentes, ut cum eius sit interpretari, cuius

est condere, interpretatio super huiusmodi dubiis et obscuris dictae Sedis iudicio requiratur.

Nulli ergo hominum liceat etc.

Datum Viterbii nonis iunii, pontificatus nostri anno quarto.

Dat. die 5 iulii 1268, pontif. anno iv.

XXXII.

Abrogatio statutorum quorundam in capitulo generali Cartusien. ordinis editorum, quodque de caetero in dicto capitulo contra constitutiones ordinis edi nequeant (1).

SUMMARIUM

Proemium. — 1. Carthusien. certum animalium numerum sibi assignant: — 2. In capitulis gen. factae leges ordinis constitutionibus obviantes. — 3. Infirmantur, addita prohibitione quidquam de antiquis ordinis constitutionibus immutandi.

Clemens episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis priori et conventui Domus Maioris, et universis prioribus, fratribus et conversis Cartusien. ordinis, salutem et apostolicam benedictionem.

Proemium.

Christi sponsam Sanctam Ecclesiam nullam rugam habentem aut maculam sub unitate fidei religionum diversitas non mediocriter venustate decorat, quae licet una dici possit et debeat propter suorum civium unitatem: suis tamen per orbem domibus distributa supernae retinet Civitatis exemplar, quae cum sit unica, multas habet, testante Domino, mansiones. Haec est veteris quidem archa Noe miro studio fabricata, mansiunculas habens et cameras ac tristega; haec Ioseph mistici tunica polimita, haec demum ipsius Domini vestis est inconsutilis, sed desuper contexta per totum, ut ex iis pateat et Ecclesiae ipsius unitas, quae regularium distinctionem professionum

(1) Ex Regest. Vatic.

non abicit; et earundem diversitas materni corporis nec tollit, nec lacerat unitatem. Ad hanc sane pulchritudinem mirabilem, qua splendet et splenduit quasi quadam varietate circumdata pia mater, retroactis temporibus adiecit plurimum Ordo vester a suis fundatoribus viris spiritualibus, et tamquam adeps penitus a carne separatus, magno pariter et exacto consilio circumcisis, qui ab hominum separati consortiis et ad vitae subsidia necessaria, satis paucis contenti, aquilarum more nidum suum in arduis posuerunt, et praeruptis silicibus, et inaccessible rupibus habitantes deliciarum hortum scalentis haeremi solitudinem arbitrati, ubi lectionibus, orationibus et contemplationi vacantes, solitudine Marthae seposita, subsederunt ad pedes Domini cum Maria.

§ 1. Tandem, ut eo liberius tam studiosum otium, tam otiosum studium prosequerentur ad votum, quo curis temporalium paucioribus tenerentur, certos sibi possessionum terminos circa genus, sexum et numerum animalium processu temporis statuerunt, ut sicut rerum possessio limitem, sic et cupiditas finem acciperet; cum secundum lignorum multitudinem ignis ardeat, et deducto stipite vel subducto consueverit flamma minui vel perire.

§ 2. Caeterum, ut audivimus, pro tantis patribus nati sunt filii, si tamen filii dici debeant, qui paterna vestigia non sequuntur, in capitulis generalibus ad officium diffinitorum assumpti, ficto quodam compassionis affectu, domorum quarundam vestrarum deplorantes penuriam; causantes insuper, quod generaliter totus Ordo per religiones pauperes et modestas eleemosynis pluribus defraudatur, quibus olim consueverat sustentari; de antiquis constitutionibus et observantiis vestri ordinis immutare plurima praesumpserunt, et nuper inter caetera statuerunt, quod domus singulae omnis generis animalia libere possiderent, quod-

Cartusienenses certum animalium numerum sibi assignant:

In capitulis generalibus factae leges ordinis constitutionibus obviantes.

que procurator maior ter in anno valeat equitare, quodque praebendarii vestri in vestris valeant coemeteriis sepeliri, et quod prioribus et conventibus singularum domorum liceat terras suas et grangias ad censum dare perpetuum et contractum quemcumque facere, conversis et redditibus minime requisitis, et plura alia, quae a vetusto eiusdem ordinis usu laudabili noscuntur penitus aliena; nonnulla insuper adiungentes, quae praerogativis praecudicant, quas domus vestra maior habuisse dignoscitur ab antiquo, sicque, ut dicitur, per diversa capitula, tam severae, quam utiles et sincerae constitutiones et observantiae ordinis relaxantur, obscuratur aurum ipsius et color optimus immutatur; et qui procurant talia, eiusdem ordinis excellentiae detrahunt, dum infirmitati condescendere se confingunt.

Infirmantur, addita prohibitione quidquam de antiquis ordinis constitutionibus immutandi

§ 3. Nos vero qui vos et vestrum ordinem et diligimus et dileximus ex affectu, in quo bonae memoriae, qui secundum carnem nos genuit, Pater noster et religiose vixisse noscitur, et agonem suum feliciter creditur consummasse, dictis stipendiis et similibus salubri consilio duximus obviandum, ad id nostrum flectentes intuitum, ut nec ordinis libertas pereat circa ea, quae capitulum generale pro tempore statuenda decreverit, nec in eam evagetur licentiam, ut eiusdem rigores, tam celebres, tam famosos, levis impetu voluntatis evacuet, a sanctis Patribus, non sine consilio, prout credimus, Sancti Spiritus introductos, et ad vitam

communem redigat tam praecelaras religionis statum et eminentiam singularem; ut per hanc viam mediam et eorum vitemus calumniam, qui cito nobis obticerent, quod facile de ieiuniis disputaverit plenus, et illorum obviamus astutiae, qui sub celitio, plusquam expedit, forsitan delicati, ut voluntati propriae satisfaciant, ne, quod absit, dici conveniat voluptati, necessitatibus aliorum sese compati simulant, defectum huius temporis allegantes, qui, ut dicunt, non patitur tantae districtiois censuram; statimus ergo et observari inviolabiliter praecipimus, quod de antiquis ipsius ordinis constitutionibus generali capitulo vel diffinitoribus numquam liceat absque prioris et monachorum domus maioris Cartusien. consilio et assensu aliquid immutare, nec eis consentientibus immutatio huiusmodi robor habeat, donec, eorum perdurante consensu, in tribus capitulis generalibus successive fuerit confirmata. Quod si secus fuerit attentatum, id discernimus irritum et inane.

§ 4. Et licet constitutiones tam canonicae, quam legales non praeterita regulariter, sed futura dumtaxat respiciant; ea tamen, quae in vestro capitulo generali nuper fecere statuta, quorum, vel in specie, vel in genere supra fecimus mentionem, penitus reprobamus et omni carere volumus robore firmitatis.

Nulli ergo omnino etc.

Datum Viterbii undecimo kalendas septembris, pontificatus nostri anno quarto.

Dat. die 22 augusti 1268, pontif. anno iv.

FINIS TOMI TERTII